2019 m. vasario 18 d. LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS www.mokslasplius.lt/mokslo-lietuva Kaina: 1 euras

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 4 (625)

Pasitinkame svarbiausias valstybės atkūrimo dienas!

Lietuvos kariai rikiuotėje. N. Brazausko nuotrauka

Laisvieji Lietuvos žmonės,
visų mūsų uždavinys – kurti, stiprinti ir saugoti „nepriklausomą demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę“, kurią 1918 m. vasario 16 d. Vilniuje drąsiai atstatė Lietuvos Taryba. Būkime vieningi, kūrybingi ir atsakingi Lietuvos piliečiai, branginantys tautos istoriją, kalbą, kultūrą. Tėvynė Lietuvos siela!
Sveikinu Jus Lietuvos valstybės atkūrimo dienos proga!
Su pagarba – Jūsų Lietuvos Respublikos Seimo narys doc. dr. Stasys TUMĖNAS

Švietimo, mokslo ir sporto viceministras akad. Voldemaras Razumas

UNIVERSITETŲ MISIJA VALSTYBĖJE

Apie Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą ir tapatybę: istoriko pamąstymai apie politinius ir idėjinius motyvus

Prof. dr. Antanas Kulakauskas

Šiemet Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) mini atkūrimo 30-metį: 1989 m. balandį priimta deklaracija, kurioje įvardyta, kad universitetas turi vadovautis institucinės autonomijos, akademinės laisvės, bendruomeniškumo ir kitais principais, užtikrinančiais profesoriams ir studentams „sąžinės ir pasaulėžiūros laisvę“. Deja, šiandien šiuos principus Lietuvos valdžia yra pamiršusi – **stumiamos reformos, kurios konjunktūriškai vadinamos universitetų tinklo optimizavimu, tačiau iš tiesų yra strategiškai neapmąstytos.**

Sumanymas atkurti VDU gimė dar iki šalies nepriklausomybės atkūrimo – Sąjūdžio epochoje. Tuomet pažadinta tauta dėjo sociopolitinius ir kultūrinius idėjinius pamatus Lietuvos, kaip nepriklausomos valstybės-nacijos, atkūrimui. Buvo atkuriamos nepriklausomoje tarpukario Lietuvoje veikusios draugijos, visuomeninės organizacijos, partijos, atstatomi sovietų nugriauti nepriklausomybės laikotarpio paminklai.

Nenuostabu, kad tokiame kontekste gimė ir idėja atkurti Kaune sovietų 1950 m. uždarytą universitetą, sugrąžinant tarpukariu jam duotą Vytauto Didžiojo vardą. Pradžioje planuota tą padaryti sujungiant Kaune veikusias specializuotas aukštąsias mokyklas ir papildyti jas naujais humanitarinių ir socialinių mokslų padaliniais. Tai būtų buvęs savotiškas Kauno universiteto uždarymo pasekmių likvidavimas. Tačiau šiam pasiūlymui nenorėjo pritarti Sąjūdyje dominavę nepriklausomos Lietuvos atkūrimo ir jos vakarietiškos geopolitinės orientacijos šalininkai, kuriuos rėmė ir iškiliausi lietuvių išeivijos mokslininkai.

Pastarųjų iniciatyva – o pirmiausia Lietuvos kultūros fondo Kauno klubo „Aukuras“ – 1989 m. balandžio pabaigoje Kaune buvo surengta didelė tarptautinė mokslinė konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“, kurioje dalyvavo bene visas Lietuvos ir išeivijos akademinis elitas. Joje buvo priimta deklaracija dėl VDU atkūrimo, kuri akcentavo būtinybę universitete įtvirtinti vakarietiškus sąžinės ir akademinės laisvės principus.

Nors sovietinę ideologiją tuo metu buvo ištikusi krizė, iki tol juridiškai tokie principai dar niekur SSRS nebuvo įteisinti. VDU tapo pirmąja vakarietiška aukštąja universitetine mokykla ne tik Lietuvoje, bet ir visoje SSRS. Po pirmųjų veiklos metų, 1990 m. gruodį,

Nukelta į **2 p.**

ŠIAME NUMERYJE

Prof. Antanas Kulakauskas apie universitetų misiją ● **1–2 p.**

Mokykla: dialogas su visuomene ● **2, 4 p.**

Ar mūsų studentai geba įvertinti laikmetį ir suvokti atsakomybę? ● **3 p.**

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● **3, 5 p.**

Mokslo naujienos ● **4–6 p.**

Jaunųjų tyrėjų sprendimai ● **6 p.**

Aktualijos ● **7 p.**

Prezidento profesija. Kokio Prezidento reikia šiandien? ● **8 p.**

Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje ● **11 p.**

Iškilių asmenybių galerijoje – akad. Algirdas Skirkevičius ● **12 p.**

MOKYKLOS MISIJOS ESMĖ – DIALOGAS SU VISUOMENE

Mokykla – karo laukas?

Dr. Domas Boguševičius

Kokia turėtų būti šiandienė Lietuvos mokykla? Šis klausimas tampa ypač aktualus šiomis dienomis, kada bandoma diskutuoti dėl bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo turinio atnaujinimo. Švietimo politikos formuotojai teigia, kad mūsų valstybės moksleiviai prastai atrodo tarptautiniuose testuose, todėl reikia tobulinti sritis, kurios tais testais matuojamos. Moksleiviai sako, kad norėtų mokytis to, kas aktualu kasdieniame gyvenime ir pravers ateities darbe. Aukštosios ir profesinės mokyklos aiškina, kad didelė dalis moksleivių ateina nepasirengę studijoms. Visiems šiems mąstymams bendras siekis sudėtingą ugdymo turinio problemą susiaurinti iki utilitaristinio supratimo.

Ugdymo turinio sąvoka edukacijos moksluose yra labai talpi, todėl dažnai išskystanti. Ji apima tai, ko, kaip ir iš ko turėtų būti mokoma(si), ir tai, kaip mokymosi pasiekimai vertinami. Visgi šie aspektai pamirštami, kai imama kalbėti apie pinigus. Ugdymo turinio atnaujinimas ir su juo susiję viešieji pirkimai dar neseniai supurtė Jurgitos Petrauskienės vadovautą Švietimo ir mokslo ministeriją ir išvertė iš pareigų Ugdymo plėtotės centro direktorių. Tąkart viešumoje susitelkta į galimą viešųjų pirkimų korupcijos atvejį, nuošalėje paliekant patį ugdymą. Įtariamieji korupcionieriai bus nubausti arba ne, o štai ugdymo atnaujinimas vis tiek keisis pagal svarstymui pristatytą koncepciją, kuri, regis, numato ir pačios mokyklos struktūros kaitą.

Tiesa, Lietuvoje daugelis dokumentų svarstymų primena Žiulio Verno satyrinę apysaką „Daktaras Oksas“. Jos personažai uoliai ginčijosi, kada pradėti karą su kaimynais: po dviejų parų ar po keturiasdešimt aštuonių valandų? Nepaisant situacijos komizmo, akivaizdu viena – karas bus. Mūsų atveju, karo laukas – mokykla.

Civilizacinė krizė

Per beveik tris nepriklausomybės dešimtmečius Lietuvos visuomenė suformavo alerginę reakciją į bet kokias švietimo reformas, kurios paprastai vykdomos negrabiai ir forsuotai, drauge nieko iš tiesų nereformuojant („nes reikia kažką daryti“). Panašu, kad per šį laiką būta tik vienos tikros, švietimą nuo pamatų turėjusios keisti „Tautinės mokyklos koncepcijos“, parengtos Meilės Lukšienės ir jos bendradarbių. Visi kiti sprendimai (valstybiniai egzaminai, mokyklų tinklo pertvarka, „moksleivio krepšelis“) buvo jau esamo modelio restruktūrizacija. Kaip žinia, termitų suėstų rąstų perdėliojimas kitokia eilės tvarka dar nereiškia naujo namo statybų.

Šiandien, kaip ir nepriklausomybės priešaušryje, ugdymo turinio atnaujinimas turėtų prasidėti nuo geidžiamos mokyklos vizijos. Kai XIX a. ėmė rastis masinis visuotinis švietimas, viešosios mokyklos rengė bazinį išsilavinimą turinčią darbo jėgą, drauge atlikdamos ir dienos centrų darbininkų vaikams vaidmenį. Su pilietinės visuomenės arba totalitarinių režimų (nelygu apie kurią valstybę kalbame) susiformavimu keitėsi mokyklai keliami tikslai. Ji tapo vienu iš socialinių liftų savo ugdytiniams. Todėl ilgainiui emancipuotos masės iš viešųjų / valstybinių mokyklų pradėjo reikalauti savo vaikams tokios kokybės išsilavinimo, kokį iki tol teikė tik namų mokymas arba privačios mokyklos. Ir šis konfliktas yra Vakarų pasaulio realija iki šių dienų.

Be to, iš mokyklos šiandien norima, kad vaikas joje jaustųsi saugus ir laimingas, būtų apsuptas jaukios aplinkos. Susidaro paradoksali situacija: tarsi jaunuomenė, susirinkusi iš labai skirtingos namų aplinkos, turėtų mokykloje kompensuoti patirtis,

Nukelta į **4 p.**

Apie Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą ir tapatybę: istoriko pamąstymai apie politinius ir idėjinius motyvus

Atkelta iš **1 p.**

priimtas VDU statutas, parengtas remiantis vieno garsiausių pasaulyje – Harvardo universiteto (JAV) – statutu.

Atkurtasis VDU Lietuvoje tapo pirmuoju šalies universitetu, įvedusiu tripakopę studijų sistemą, kur specialybės studijos įkomponuojamos į platų klasikinį, bendrauniversitetinį *artes liberales* (laisvųjų menų) išsilavinimą ir gerą užsienio kalbų išmanymą. Tokia sistema buvo įprasta JAV, Jungtinės Karalystės ir Skandinavijos šalių universitetams, o netrukus Bolonijos susitarimu buvo rekomenduota visai Europai. Laikinai eiti atkurto universiteto rektoriaus pareigas buvo pavesta akademikui Jurgiui Vilemui. Pirmajai studentų laidai baigiant pirmąjį kursą, 1990-ųjų gegužę buvo išrinktas pirmasis nuolatinis atkurto universiteto rektorius. **Juo tapo visame pasaulyje garsus informatikas, Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Antanas Avižienis.**

VDU kelio pasirinkimą nulėmė ne politiniai, o labiau idėjiniai motyvai – siekis gaivinti, puoselėti, modernizuoti ikikarinio VDU idėjinę tradiciją sukuriant tokias sąlygas, kurios trukdytų sovietinės aukštojo mokslo institucinės kultūros, turėjusios hierarchinę valdymo, bendravimo ir mentaliteto struktūrą, įsitvirtinimui. Kadangi ši sovietinė kultūra vis dar inertiškai egzistavo, toks VDU atkūrimas nebūtų buvęs įmanomas integruojant Lietuvos mastu dideles, specializuotas aukštąsias mokyklas, kurios buvo įkurtos sovietų uždaryto Kauno universiteto pagrindu. Pirmajame atkurtos nepriklausomybės dešimtmetyje tik „atkūrimas nuo institucinio nulio“ sudarė palankesnes sąlygas kurtis į vakarietišką akademinę kultūrą orientuotam klasikiniam universitetui su stipriu humanitarinių ir socialinių mokslų branduoliu.

Tuomet dirbdamas ir Vilniaus universitete, ir VDU, mačiau akademinės kultūros kaitą abiejose aukštosiose mokyklose: nepaisant mokomosios bazės nepakankamumo ir nuolatinių dėstytojų trūkumo, VDU kaitos procesas buvo pastebimai intensyvesnis, entuziazmo akademinėje bendruomenėje, įskaitant studentiją, buvo daugiau.

Jei Lietuva išlieka nacionalinius interesus turinčia valstybe, o ne globalios ekonominės erdvės periferiniu administraciniu vienetu, tai **sumarinė institucinė konkurencija tarp universitetų, kai apie mokslo ir studijų lygį universitetuose sprendžiama pagal visų institucinių rodiklių sumą, vienoje valstybėje yra nesusipratimas.** Tai, kad dalis ne itin intelektualiai išprususio valdančiojo elito ir reitingų skaičiuotojai orientuojasi į tokios konkurencijos tarp atskirų valstybinių aukštųjų mokyklų skatinimą, rodo, kad jie sąmoningai ar nesąmoningai Lietuvą traktuoja kaip administracinį vienetą, kuris tik formaliai laikomas valstybe.

Bet grįžkime prie VDU atkūrimo istorijos ir aptarkime su tuo susijusią aukštosios mokyklos tapatybės puoselėjimo politiką. Nors universitetas buvo atkurtas, pasirinkus jau trumpai aptartą „atkūrimo nuo nulio“ variantą, pati „atkūrimo“ sąvoka valstybės įstatymuose buvo įtvirtinta nedviprasmiškai. Pati atkuriamo universiteto bendruomenė taip pat niekada neabejojo, kad ji naujomis sąlygomis tęsia ir puoselėja savo pirmtako idėjinę kultūrinę tradiciją, tapatinasi su jo istorija. Berods, tuo neabejojo ir neabejoja ir Lietuvos visuomenė. Bent jau didžioji jos dalis.

Ir vis dėlto šioje sferoje yra nesusipratimų ir nesutarimų. Antai Vilniaus universitetas traktuoja Lietuvos universiteto (nuo 1930 m. – VDU) istoriją kaip savotišką VU istorijos atkarpą tremtyje. Tai grindžiama tuo, kad dar 1918-ųjų pabaigoje planuota kurti Vilniuje lietuvišką universitetą, tačiau, miestui atsidūrus Lenkijos valdžioje, Lietuva buvo priversta universitetą kurti Kaune, laikinojoje sostinėje. O kai Vilnius grįžo šalies valdžion ir imtasi lenkiškąjį Stepono Batoro universitetą pertvarkyti į lietuvišką Vilniaus universitetą, į Vilnių buvo perkelta dalis VDU – nuo to ir prasidėjo lietuviška VU istorija.

Tačiau toks universiteto dalies perkėlimas nereiškė VDU Kaune uždarymo. Klasikinis universitetas Kaune nenustojo egzistuoti ir po to, kai sovietų valdžia jį pertvarkė ir pavadino Kauno valstybiniu universitetu. 1940–1950 m. nepriklausomybės netekusioje Lietuvoje veikė du universitetai.

Iki Atgimimo, kol klasikinio universiteto Kaune nebuvo, VDU istorijos įtraukimas į VU istoriją buvo tam tikra prasme pateisinamas. Tačiau po 1989 m. tokia istoriografinė koncepcija, net jei jos puoselėjimas neturi negeranoriškos politinės potekstės, jau prasilenkia su moksline etika.

Pastaruoju metu, artėjant VDU įkūrimo šimtmečiui, ir Kauno technologijos universitetas (anksčiau – KPI), įkurtas 1950 m. uždaryto Kauno universiteto pagrindu, savotiškai (netiesiogiai, bet viešai) ima reikšti pretenzijas į visą VDU istoriją iki 1950 m. Žinoma, jo pretenzijos į su Technikos fakultetu susijusią VDU istorijos dalį yra pagrįstos, tačiau ne į visą universiteto istoriją – jas reikėtų laikyti, švelniai tariant, „perteklinėmis“. Juk tai, kad KPI atiteko didžioji dalis 1950 m. uždaryto Kauno universiteto patalpų ir nemaža dalis materialiojo kultūrinio palikimo, negali būti laikoma pakankamu argumentu tokioms pretenzijoms.

Matyt, šias pretenzijas „iš vidaus“ kursto du tarpusavyje susiję dalykai. Pirmas motyvas yra dukart – 1989 m. ir pernai – pralaimėta politinė kova dėl visų ar bent daugumos Kauno aukštųjų mokyklų sujungimo į vieną, kurią būtų buvę galima pavadinti, pavyzdžiui, prieš karą vartotu Lietuvos universiteto vardu, KTU valdžios elitui tikintis užimti joje vadovaujančias pozicijas ar įsivaizduojant, kad šis naujas darinys visuomenės akyse bus identifikuojamas kaip KTU.

Antra priežastis – bandymas KTU paversti klasikinio universiteto parametrus daugmaž atitinkančia aukštąja mokykla. Visa tai, matyt, leidžia save vaizduotis *de facto* atkurtu iki 1950 m. veikusio klasikinio universiteto Kaune tęsiniu, neva turinčiu ne mažesnes teises ir į tarpukario Kauno Alma Mater kultūrinį-istorinį palikimą, nei 1989 m. oficialiai atkurtasis VDU. Ar tai racionali, solidi ir garbinga laikysena, o, jei taip, kokiu laipsniu, kiekvienas skaitytojas tesprendžia pats. Tiesa, galimas daiktas, kad tai yra ne oficiali dabartinės KTU vadovybės pozicija institucinės tapatybės klausimu, o atskirų šio universiteto „patriotų“ reiškiama ankstesnės vadovybės pozicijos inertiška tąsa.

VDU garbės daktaras, prof. Antanas Kulakauskas

Kad ir kaip ten būtų, svarstant šį klausimą, reikėtų nepamiršti, kad aukštosios mokyklos yra ne tik vertybiškai neutralaus mokslo ir studijų institucijos, bet ir neišvengiamai vienokią ar kitokią dvasinę bei moralinę dimensiją turinčios kultūros židiniai. O nuo jose vyraujančio dvasinio ir moralinio klimato pobūdžio priklauso, prie kokių žmogaus galių – konstrukcinių ar destrukcinių, kuriamųjų ar griaunamųjų – ugdymo, ir kokiu laipsniu, jos prisideda. Žinoma, pervertinti aukštosios mokyklos vaidmenį jau suaugusio žmogaus asmenybės ugdyme neverta. *Autorius yra VDU profesorius. 2009 m. vasario 25 d. jam suteiktas VDU Garbės daktaro vardas.*

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Laikmetis ir atsakomybė

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Nelengva rašyti, pasitinkant svarbiausias valstybės istorijos datas. Žiniasklaidoje pilna šioms datoms skirtų reportažų, renginių aprašymų, pokalbių su garsiais žmonėmis. Bet daugelio mūsų amžininkų veiduose – pilkos kasdienybės atspindžiai. Ar šventės, ar šiokiadieniai, o žmones labiausiai domina prekių ir paslaugų kainos, vietinės intrigos, viena kita tarptautinė sensacija ir, kaip visada, populiariausia laikomos naujienų agentūros VBS („viena bobutė sakė") pranešimai: „ar girdėjai, tą įmonę šį rytą krėtė STT, bet televizija to nerodė" (o gal ir rodė?), „tą pagavo, šį rytą paėmus kyšį", „tas tokį dorą vaizdavo, o va, pasirodo, kelias slaptas simpatijas turėjo" ir pan.

Žmonės sutartinai pritaria, kad Seimo narių skaičių būtinai reikia mažinti, nes „mūsų jau mažiau visu milijonu, o jų vis tiek pat. Ir kam jų ten tiek reikia?". Dalyvauti tarptautiniuose renginiuose juk visai nebūtina: „Ach, jau tie turistai už valdiškus pinigus, ir kas jų ten klausosi, kam ten ta mažėjanti Lietuva dar įdomi?" Būtinai (ir visai ne be reikalo) paklaus: „Tai kieno įstatymai dabar viršesni – Lietuvos ar Briuselio? Aišku, Briuselio, kaip anksčiau – Maskvos..." Tačiau rimtos dalykiškos diskusijos, ko siekia britai, pasitraukdami iš Europos Sąjungos, deja, nėra nė kvapo. Televizorių ekranuose šmėžuojantys vadinamieji „politologai", tarp kurių daugumą sudaro vakarykščiai studentai, aptarinėja ne „Brexit" priežastis, o šiandienį jėgų santykį Jungtinės Karalystės parlamente, eilinio balsavimo rezultatus, vieno ar kito, susireikšminusio ES veikėjo replikas. Ir beveik nė žodžio apie tai, kas negerai pačioje ES, jos institucijose, jos ideologijoje ir vertybinėse nuostatose. Pliurpiama apie tai, kaip blogai dabar bus britams, o ne apie pamoką, kurią būtinai turi išmokti Briuselio vadukai. Vadais jų tikrai nepavadinsi, tačiau kokie pavojai slypi tokiame jų valdyme...

ES viršūnėse postringaujama, kad gal reikėtų įkurti kokias nors vietines sukarintas formuotes, nes esą nebegalima pasitikėti transatlantiniu bendradarbiavimu. Ar tai neprimena anų laikų „kunigaikštukų" siekio turėti savo asmenines kariaunas? Ir tuo pat metu vaizduojamas „susirūpinimas" (toks dar vienas madingas žodis), kad vadinamojoje Kaliningrado srityje kuriamos vis naujos karinės bazės, statomos naujos konstrukcijos raketos su branduolinėmis galvutėmis, kad Azovo jūra, tyčiojantis iš visų tarptautinių sutarčių, paverčiama vis labiau įžūlėjančios avantiūristų grupuotės privačiu ežeru, kad visai netoliese kasdien žūsta ne tik kariai, bet ir civiliai, kurie niekam iki šiol neužkliuvo ir nesikėsino į kieno nors nuosavybę ar teritoriją. Briuselio vadukai seniai pamiršo, kad visų dokumentų, kuriais apibrėžtas tos srities statusas, galiojimo laikas seniai pasibaigė, o daugiau kaip 600 tūkst. iššudytų vietinių gyventojų krauju permirkusi žemė paversta naujoms avantiūroms vis sparčiau besiruošiančių, su niekuo nebesiskaitančių grupuočių baze. Kokiomis jėgomis būtų priešinamasi, jei šios grupuotės užsigeistų pasinaudoti sukauptu kariniu potencialu? Kas pamiršo, kad jei „spektaklio pradžioje scenoje kabo šautuvas, tai pabaigoje jis turi iššauti"?

Universitetų auditorijose dažniausiai tvyro ramybė. Studentai diskutuoja apie galimybes įsidarbinti ir tikėtinus atlyginimus. Daugumos jų visai nedomina galimybė dirbti atokesniuose regionuose, nors ten dar ir gyvena jų artimieji. Klausimas: „Kas pasirūpins jų sveikatos priežiūra?" atsimuša į šaltos tylos sieną. Susidūrus su klausimą gavusio akimis, konkreti reakcija apsiriboja bejausmiu: „Kodėl aš?" arba ironiška replika: „Nei runkelių, nei karvių auginimu nesidomiu..." Nevilioja nei atlyginimų priedai, nei didesnė tikimybė gauti nuolatinį būstą. Užklausus, kas pakeistų jų nuostatas, dažniausiai pasigirsta tik vienas atsakymas: „Niekas ten nepasikeis..."

Nediskutuojama auditorijose ir apie didžiąsias valstybės raidos datas. Knyginės žinios apie 1918-uosius ir net 1990-uosius sudėtos kažkur – atminties užkaboriuose ir šiandienio elgesio motyvacijai neturi įtakos. Bet gal kitaip ir negali būti, nes viskas, kas vyko iki jiems gimstant, atrodo tik kažkokia žila, prabėgusių dešimtmečių ūkanose seniai nuskendusi praeitis. Šiandienių studentų ne tik tėvai, bet ir seneliai, o kai kurių net ir proseneliai užaugo taikos eroje ir atrodo, kad kitaip ir nebuvo. Daugelio sąmonėje nėra ir bent kiek ryškesnio sovietmečio vaizdinio, nes tai buvo... kažkada. Todėl ir nereikia stebėtis, jei auditorijoje pasigirsta, kad: „tada visi turėjo darbus", „už benziną mokėjo kapeikas", „močiutė pasakojo, kaip būdama kiaulių šėrėja gavo kelialapį į Krymo (Kaukazo ar pan.) kurortą", „kombainininku dirbęs senelis nupirko savo sūnui – mano tėtei kooperatinį butą ir automobilį"... Maža kas iš jų perskaitė „Tarp pilkų debesų", tačiau kikena aptarinėdami tūlo autoriaus sukurptus neva „miškinių" gyvenimo epizodus. Kaip susigaudyti, kur tiesa, o kur įžūlus, apibendrintas melas ir primityvus šmeižtas?

Tačiau susigaudyti reikėtų, nes tai, kas labai skirtingai aprašyta neįdomiuose vadovėliuose ir įvairaus pobūdžio, kartais net gana patrauklioje iš pirmo žvilgsnio atrodančioje beletristikoje, visiškai nelauktai gali įsivežti į mūsų kasdienybę. Neduok Dieve, kad taip atsitiktų, tačiau reikia žinoti, koks laikmetis tik jauniausiai studentų kartai atrodo apklotas storu praeities dulkių sluoksniu, kuriame iš tikrųjų dar labai ryškūs neišdžiūvusio kraujo srautų pėdsakai.

Praskleiskime uždangą nuo įvykių Maskvoje, datuojamų 1937–1938 m., apie kuriuos tik visai neseniai sužinojo gal bent kiek platesnis skaitytojų ratas. Šeštuoju numeriu pažymėtas namas Strastnovo bulvaro ir Didžiosios Dmitrovkos gatvių sankryžoje stovi iki šių dienų. Čia 1919 m. lapkričio mėnesį buvo įkurtas Latvių teatras „Skatuve" (latviškai – „Scena"). Per 18 šio populiaraus teatro egzistavimo metų čia buvo suvaidintos 88 pjesės, tarp kurių buvo ir palikusių labai ryškų pėdsaką XX a. pirmosios pusės teatro kultūros istorijoje. Apie 1938 m. vasario 3 d. ir per kelias kitas dienas sušaudytą šio teatro aktorių, režisierių, dailininkų ir scenografų būrį nėra rašoma nei Rusijos, nei ES šalių, tarp jų ir Lietuvos, vadovėliuose.

Vien per pirmąją žudynių dieną – vasario 3-iąją Pamaskvėje, NKVD Butovo poligone buvo sušaudyti 258 žmonės, iš kurių 229 buvo latviai. 74 latvių tautybės asmenys sušaudyti tų pačių metų vasario 28-ąją. Tarp nužudytų vasario 3-iąją buvo ir Europos kino žvaigždė Marija Leiko (ši pavardė latviškai tikriausiai rašoma kitaip). Sušaudytųjų sąraše lavių teatro direktorius R. Bancans, režisierius Karlis Krūminis, dailininkas Karlis Veidemans, teatro sekretorė Elfrida Lessin, pastatymų dalies vedėjas Fricas Ulmanis, dizaineris ir scenografas Artūras Rudzitis. Ties Matildos Princ ir Roberto Bredermano pavardėmis pažymėta, kad sušaudyti „už ryšius su aktoriais". Kai kurių nužudytųjų pavardės sušaudytųjų sąrašuose tikriausiai buvo iškraipytos. Pavyzdžiui, Gulage nužudytas šio teatro įkūrėjas O. Glaznieks ten buvo vadinamas Glazunovu.

Aktoriams pateiktos dvi standartinės kaltinimų formuluotės: „priklausymas kontrrevoliucinei nacionalistinei fašistinei latvių organizacijai" arba „šnipinėjimas Latvijos naudai". Už abu kaltinimus numatyta vienoda bausmė – sušaudymas. Latviškų organizacijų likvidavimo viršūne tapo 1937 m. gruodžio 3 d. paties Stalino vizuota slapta direktyva, sankcionavusi masinį tuo metu Sovietų Sąjungoje gyvenusių latvių tautybės asmenų sunaikinimą. Tų pačių metų gruodžio 27 d. Latvių teatre nebeliko nė vieno darbuotojo – visi buvo areštuoti. Tuometinė Maskvos valdžia nutarė uždaryti Latvių teatrą, motyvuodama tuo, kad nebetikslinga tęsti jo veiklą. Oficialiuose to meto dokumentuose nurodyta, kad visi teatro darbuotojai atleidžiami, „...išmokant jiems išeitinę išmoką už dvi savaites". Iš tikrųjų niekas tos žadėtos išmokos negavo, nes visi buvo sušaudyti.

Praėjo daugiau kaip 50 metų nuo šių tragiškų įvykių. Buvo tikėtasi, kad niekas neprisimins nei minėtame name veikusio teatro, nei jo aktorių likimo. 2002 m. kovą Maskvos valdžia oficialiai atmetė dabartinės latvių bendruomenės prašymą ant šio namo sienos pritvirtinti atminimo lentą apie kraupų nusikaltimą. Ciniškai pasiūlyta ieškoti „kitos formos", kaip tai priminti, nors nužudytieji buvo reabilituoti dar 1958 m., tiriant Stalino laikų nusikaltimus.

Ar panašūs įvykiai dėjosi tik prieškarinėje Maskvoje? O jei dabartinių studentų paklaustume, apie ką liudija Rainių (Telšių r.) kankinių koplyčios įrašai, ar daug jų gebėtų bent kiek išsamiau atsakyti? Tai kaip jie orientuotųsi, jei tektų susidurti su tais, kurie panašius nusikaltimus būtų linkę pakartoti, vos įžengę į mūsų valstybę?

■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

1949 m. vasario 16 d. deklaracijos įvertinimas. Seimas, minėdamas Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio 1949 m. vasario 16 d. Minaičiuose vykusiame suvažiavime pasirašytos deklaracijos 70-metį, pažymi, kad būtina tęsti ir stiprinti tarptautinę informacijos sklaidą apie Lietuvos laisvės kovą ir Deklaracijos istorinę, teisinę ir politinę reikšmę, pabrėžiant joje išdėstytus pamatinius demokratijos, teisingumo, laisvės ir lygiateisiškumo principus. Priimtoje rezoliucijoje pažymima, kad 1949 m. vasario 16 d. deklaracija yra laisvos Lietuvos Respublikos išsaugojimo siekių simbolis, liudijantis tą pačią lietuvių tautos valią ir teisę turėti demokratinę nepriklausomą valstybę, kuria rėmėsi 1918 m. vasario 16-osios ir 1990 m. kovo 11-osios aktai.

„Deklaracija kartu su kitais suvažiavime priimtais dokumentais sudarė teisinį ir politinį Lietuvos ginkluotojo pasipriešinimo pagrindą ir įtvirtino pamatinę antisovietinės rezistencijos nuostatą – sovietų įvykdytos Lietuvos okupacijos ir aneksijos nepripažinimą", – konstatuojama priimtame dokumente.

Seimas taip pat nusprendė kreiptis į Vyriausybę, kviesdamas visokeriopai stiprinti ir užtikrinti tinkamą finansavimą istorinės atminties ir pilietiškumo ugdymo programoms, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Deklaracijos signatarų ir partizanų vadų bei ilgiausiai kovojusių partizanų gyvenimo ir veiklos istoriniams-moksliniams tyrimams, palaikų paieškai ir identifikavimui, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro, jo padalinių veiklai ir darbuotojų darbo užmokesčio nuosekliam didinimui, tremties ir rezistencijos muziejams, Lietuvos laisvės kovų atmintinų vietų įamžinimui.

Šią rezoliuciją Seimas priėmė matydamas priešiškų jėgų pastangas falsifikuoti Lietuvos laisvės kovų istoriją ir juodinti partizanų atminimą.

Privalomasis referendumas dėl Seimo narių skaičiaus mažinimo. Seimas pritarė siūlymui gegužės 12 d. surengti privalomąjį referendumą, kuriame būtų siūloma apsispręsti dėl Seimo narių skaičiaus mažinimo. Referendumo metu šalies piliečiams bus siūloma pagrindiniame šalies dokumente – Konstitucijoje – įtvirtinti, kad Seimą sudaro 121, ne 141 Seimo narys, kaip kad yra nustatyta dabar. Įtvirtinta, kad šis įstatymas taikomas eiliniams ir pirmalaikiams Lietuvos Respublikos Seimo rinkimams, organizuojamiems po šio įstatymo įsigaliojimo.

Seimas pagerbė Nepriklausomybės Akto signataro Juliaus Beinorto atminimą. Seimo Pirmininko pirmoji pavaduotoja Rima Baškienė sakė: „Vasario 13 d. netekome Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro, buvusio Seimo nario, visuomenės veikėjo Juliaus Beinorto. Radviliškietis, gimęs 1943 vasario 11 d., vėliau gyveno Panevėžyje, inžinierius, technologas. 1988–1989 m. buvo vienas iš Sąjūdžio Panevėžio rėmimo grupės steigėjų, vėliau – Sąjūdžio miesto tarybos narys. Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų narys, VI ir VII Seimo narys, dirbo Socialinių reikalų ir darbo komitete, buvo šio komiteto pirmininko pavaduotojas. Atmintyje išliks šviesaus atminimo Juliaus Beinorto nuopelnai ir darbai atkuriant, įtvirtinant mūsų Nepriklausomą valstybę, skleidžiant kilnias idėjas Sąjūdžio veikloje, taip pat nuoširdžiai ir nuosekliai rūpinantis Lietuvos žmonių gerove." Lietuvos valstybės atkūrimo dešimtmečio proga už nuopelnus atkuriant ir įtvirtinant Lietuvos nepriklausomą valstybę Respublikos Prezidento 2000 m. dekretu Julius Beinortas buvo apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės medaliu, Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo medaliu, skirtu 15-osioms Nepriklausomybės metinėms (2005), medaliu „Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimui – 20 metų". Už parlamentarizmo tradicijų puoselėjimą, pilietiškumo ir demokratijos skatinimą apdovanotas Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai" (2018).

Akad. Valdemaras Razumas atsisakė Lietuvos mokslo tarybos pirmininko pareigų. Seimas, vadovaudamasis Mokslo ir studijų įstatymo 15 straipsniu ir Lietuvos mokslo tarybos nuostatų 22 punktu, nutarė atleisti iš pareigų Lietuvos mokslo tarybos pirmininką Valdemarą Razumą. „Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas V. Razumas išreiškė norą būti švietimo, mokslo ir sporto viceministru", – pristatydamas projektą, sakė Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininkas akad. Eugenijus Jovaiša. Už šį Seimo nutarimą balsavo 61 Seimo narys, nė vienas nebuvo prieš, vienas parlamentaras susilaikė.

■ Nukelta į **5 p.**

Mokykla – karo laukas?

Atkelta iš **2 p.**

kurių stokoja šeimoje. Į mokyklą susirenka ne tik mylimi ir savimi pasitikintys mokiniai. Nemaža dalis nepripažįsta sutartų elgesio normų ir išsilavinimo vertės. Tokiais atvejais atrodo, kad XVIII a. susiklostęs europinės civilizacijos apibrėžimas, vienu iš europiečio požymių laikęs savikontrolę, prarado reikšmę. Atrodo, kad jau galima kalbėti apie mokyklos, kaip civilizacijos ramsčio, krizę.

Analizuojant Lietuvos švietimo įtampas, vis dažniau pasitelkiamas Suomijos pavyzdys. Jis išties atrodo patrauklus ir geistinas, išsiskiriantis stebėtinu pasitikėjimu švietimo sistemos dalyviais, didžiule mokyklų ir mokytojų autonomija, aukštais mokytojų išsilavinimo rodikliais ir puikiu finansavimu. Antai nuo 2016 m. Suomija švietimui kasmet skyrė apie 12,2 mlrd. eurų. Lietuva 2019 m. planuoja skirti apie 1,5 mlrd. eurų, t. y. maždaug keturis kartus mažiau lėšų vienam šalies gyventojui nei Suomijoje.

Aišku, finansavimo skirtumai išplaukia iš objektyvių ekonominių priežasčių. Šiuo atveju svarbiausi net ne finansiniai rodikliai, o viltys, siejamos su švietimu. Finansavimas lemia paslaugų, teikiamų švietimo sistemos dalyviams, apimtį ir kokybę: reikiamų paruošti ir įdarbinti specialistų skaičių, jų kvalifikacijos tobulinimo galimybes, specialiosios pagalbos teikimo spartą, mokymosi erdvių ir priemonių gausą bei kokybę. Žinodami Lietuvos švietimo finansinę būklę, galime konstatuoti, kad esamomis sąlygomis jis funkcionuoja palyginti neblogai. Blogai tampa tik tuomet, kai švietimui iškeliame suomiškus tikslus, tačiau suteikiame lietuvišką finansavimą.

Vizijų įkaitai

Pirma reikšminga mokyklos vizija, kurią nusakė „Tautinės mokyklos“ sumanytojai, rėmėsi ugdymo humanizavimu ir kultūra, kurie ilgalaikėje perspektyvoje turi išugdyti laisvą asmenį laisvoje visuomenėje. Šiandienos realijos rodo, kad šis projektas tebėra aktualus. Ir šią žinią reikia suprasti ne kaip komplimentą koncepcijos kūrėjams, tačiau kaip priekaištą švietimo sistemos strategams, kurie pritrūko intelektinių galių ar valios ir pasirinko chaotišką švietimo sistemos raidos modelį, populiariai vadinamą „gaisrų gesinimu“. Kita vertus, atsakyti į klausimą, ar Lietuvoje egzistuoja švietimo sistema, galima teiginiu, kad sistemos nebuvimas – taip pat sistema, tik išsunkianti ir demoralizuojanti jos dalyvius.

2015 m. buvo patvirtintas naujas dokumentas – „Geros mokyklos koncepcija“, papildantis ir pratęsiantis „Tautinės mokyklos koncepciją“. Akivaizdu, kad jo autoriai buvo vedami pačių geriausių intencijų ir jų apibendrintos mintys abejonių nekelia. Abejones skatina mokyklų veiklos realijos. Akylesnis politinio gyvenimo stebėtojas gali nesunkiai pamatyti, kad Lietuvos teisėkūra veikia taip, it teisės aktų rengėjai tikėtų, kad įstatymas keičia tikrovę pagal įstatymo raidę. Iš čia atsiranda poreikis kontroliuoti visas įmanomas viešojo ir privataus gyvenimo sritis (vaikų maitinimą mokyklose, šunų lojimo laiką, vaistų pirkimą savomis lėšomis ir pan.), taip pamažu artėjant prie diktatūros. Brandžios demokratijos šalyse teisės aktai reglamentuoja jau egzistuojančias ir nusistovėjusias praktikas. Tiesa, Lietuvos švietime yra viena reikšminga ir paveiki išimtis – išorinis mokyklų vertinimas, kurio kriterijai atnaujinti pagal „Geros mokyklos koncepcijos“ principus.

Mokyklų išorės vertinimas, sumanytas kaip įrankis, turintis teikti švietimo politikos formuotojams, administratoriams, mokyklų steigėjams ir pačioms mokykloms objektyvią informaciją apie ugdymo kokybę, iš esmės turėtų vykti kaip didelio masto edukacinis tyrimas. Socialinių mokslų atstovams nereikia aiškinti, kad vienas kertinių darbo su tiriamąja grupe principų – tyrėjo vengimas kaip nors veikti grupės pasirinkimus, elgsenas ir sprendimus. Tačiau vertinimo kriterijai švietimo bendruomenėse suprantami imperatyviai, o vertinimo rezultatai, turintys skaitinę išraišką, tapo mokyklų reitingavimo pagrindu.

Vadinasi, nors kaskart kalbame apie ugdymo individualizavimą ir diferencijavimą, apie autentiškos mokyklos kultūros kūrimą, iš tiesų mokyklas bandome matuoti pagal vieną liniuotę, o mokinius – dar ir pagal įvairaus tipo standartizuotus testus. Dėl savo išlikimo kovojančios mokyklos sąmoningai arba ne ima prisitaikyti prie tyrėjų laukiamų vaizdų, jei reikia, juos net imituodamos. Taip švietimo karo lauke įstatymas pradėjo keisti tikrovę ir kurti vieną didelę unifikuotą mokyklą visai Lietuvai. Jei kuri mokykla ir išdrįsta išlikti savita, tai veikiau besitęsiančios partizaninės kovos dėl teisės būti savimi rezultatas.

Tolesnio karo strategija ir taktika

Švietimo bendruomenė, nukamuota pasitikėjimo krizės, vergiško atlygio (Lietuvos mokytojai atlyginimu Europos Sąjungoje lenkia tik Bulgariją), necivilizuotų santykių ir psichologinės įtampos, svajoja apie paliaubas. Tačiau paliaubų nebus, nes švietimas savo prigimtimi yra nuolatinio karo laukas. Skirtis gali tik karo pobūdis: kovojama dėl idėjų ar fizinio išlikimo. Šiuo metu Lietuvoje dominuoja antrasis modelis, todėl bet kokios diskusijos apie idėjas lieka siauram entuziastų rateliui arba net ir neprasideda.

Strateginis tikslas šiandien turėtų ir galėtų būti formuluojamas visų suinteresuotų grupių ir, jei reikia, radikaliomis tezėmis. Diskutuoti įmanoma tik tada, kai žinai, kaip klausimo sprendimą įsivaizduoja tavo oponentas. Bet kokie politiškai korektiški trypčiojimai vietoje ir nedrąsios pastabos dėl techninių švietimo klausimų šiuo atveju yra beprasmybė, pasmerkianti švietimą ne reformai, o dar vienai restruktūrizacijai.

Galiausiai vertėtų sugrįžti prie kertinių mokyklos principų: laisvės, kultūros, humanizmo ir išsilavinimo. Mokykla niekada nebuvo ir nebus atsvara šeimai ir namams – jos misija visai kitokia, o ir šeimos funkcijų uzurpavimas būtų mažų mažiausiai amoralus. Iki šiol švietimas, vienas kertinių Vakarų civilizacijos akmenų, tarnavo kultūrinės tradicijos perėmimui ir visuomenės kūrimui, todėl ir vėl turėtų grįžti *ad fontes* (liet. prie ištakų). Visi kiti ugdymo turinio atnaujinimo klausimai yra absoliučiai techniniai, jei neapsispręsime, kokios mokyklos norime. O tokiam apsisprendimui reikia svajoti ir skaičiuoti. *Autorius yra VDU Švietimo akademijos ir Istorijos katedros dėstytojas, istorijos mokytojas-ekspertas.*

„Mokslo Lietuvos“ redakcija kviečia skaitytojus diskutuoti straipsnio autoriaus iškeltais mokyklos esmės klausimais. Diskusija ypač aktuali todėl, kad jau kuris laikas Lietuvoje neturime periodinės spaudos, skirtos švietimo tematikai.

MOKSLO NAUJIENOS

Atliekomis laikomos uogų išspaudos gali sumažinti vėžio riziką

KTU profesorius Rimantas Venskutonis. KTU nuotr.

Kauno technologijos universiteto (KTU) mokslininkai tiria galimybes **panaudoti uogų išspaudas perdirbtų mėsos produktų kokybei pagerinti** ir galbūt sušvelninti jų daromą neigiamą poveikį žmogaus sveikatai. Remiantis mokslininkų iškelta hipoteze, fitochemikalai, t. y. biologiškai aktyvūs natūralūs junginiai, randami uogose, gali susilpninti ne tik neigiamą į mėsos produktus pridedamų priedų, bet ir mėsos apdorojimo metu natūraliai susiformuojančių kenksmingų junginių poveikį. Tikimasi, kad tai galėtų sumažinti riziką susirgti vėžiu.

Remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, per dieną suvartojus ne mažiau kaip 50 g perdirbtos mėsos, pavyzdžiui, maždaug du gabalėlius kumpio, rizika susirgti žarnyno vėžiu padidėja beveik 18 proc. PSO Tarptautinė vėžio tyrimų agentūra apdorotą mėsą priskiria 1 grupės kancerogenams, t. y. tai pačiai kategorijai kaip tabakas, asbestas ar alkoholis. Perdirbta mėsa – tai sūdyti, rūkyti, vytinti ir kitais būdais pagaminti mėsos produktai, siekiant suteikti jiems skonį ir prailginti galiojimo laiką.

„Mėsos produktų perdirbimo metu naudojami nitritai ir nitratai pagerina jų spalvą ir prailgina naudoti tinkamą laiką, tačiau virškinimo proceso metu jie gali virsti nuodingais junginiais – kancerogeniniais nitrozaminais. Kitos rūšies kancerogeninės medžiagos susiformuoja tada, kai mėsa apdorojama labai aukštoje temperatūroje“, – sako KTU Cheminės technologijos fakulteto profesorius Rimantas Venskutonis.

Biologiškai aktyvios medžiagos iš uogų – ypač vertingos

Profesoriaus R. Venskutonio vadovaujama mokslininkų grupė tiria uogų išspaudose esančių fitochemikalų savybes. Tyrėjai siekia išsiaiškinti, ar jie galėtų sumažinti apdirbtos mėsos produktų žalingą poveikį. Egzistuoja daug mokslu pagrįstų įrodymų apie uogose randamų bioaktyvių junginių naudingąsias savybes. Jie yra stiprūs antioksidantai, galintys slopinti uždegimo procesus, sumažinti širdies ir kraujagyslių ligų riziką ir net sunaikinti vėžines ląsteles.

„Tiek mūsų, tiek kolegų iš kitų institucijų atlikti tyrimai pateikia patikimų mokslinių įrodymų, kad kai kurios uogose esančios veikliosios medžiagos gali užkirsti kelią kancerogeninių medžiagų susidarymui mėsoje, ją termiškai apdorojant. Be to, patekę į žmogaus organizmą, fitochemikalai gali aktyvuoti tam tikrus gynybos mechanizmus, detoksikacijos sistemas ir taip sumažinti rizikas, kurios kyla vartojant apdorotą mėsą“, – teigia prof. R. Venskutonis.

Uogų išspaudų preparatai taps natūraliais mėsos priedais?

KTU laboratorijose biorafinavimo būdu iš uogų išspaudų išgaunamos įvairios sudėties biologiškai aktyvios medžiagos ir tiriamas jų poveikis mėsos produktams. „Šiandien turime mokslinių įrodymų, kad iš uogų išspaudų išskirtos veikliosios medžiagos gali slopinti patogeninių bakterijų augimą ir mėsos produktuose vykstančius neigiamus oksidacijos procesus. Todėl jos galėtų būti panaudotos **vietoje dirbtinių priedų**, tam, kad būtų prailgintas mėsos galiojimo laikas ir kokybė“, – teigia KTU profesorius.

Uogos. Asociatyvi Pexels.com nuotr.

Antrasis KTU mokslo grupės vykdomo projekto tikslas – išsiaiškinti uogų išspaudų fitochemikalų įtaką vėžinėms ląstelėms. Bendradarbiaujama su Lietuvos sveikatos mokslų universitetu: „Su kolegomis iš biomedicinos mokslų atliksime tyrimą, kuriuo

Nukelta į **6 p.**

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Atkelta iš **3 p.**

Siūloma riboti politikų įtaką, priimant darbuotojus į valstybės tarnybą. Seimo narė Rasa Budbergytė inicijavo Valstybės tarnybos įstatymo pataisas, draudžiančias valstybės įstaigose politinio pasitikėjimo tarnautojams būti komisijų nariais darbuotojų priėmimo konkursuose. „Turime grąžinti pasitikėjimą visa valstybės tarnyba ir atsikratyti šešėlio, kai, priimant darbuotojus į valstybines įstaigas, gali nulemti ne darbuotojo kvalifikacija ar patirtis, o politinė galia. Pataisos užkirs kelią politikų įtakai ir korupcijos apraiškoms viešajame sektoriuje“, – sako socialdemokratė R. Budbergytė. Seimo narės teigimu, konkursų į valstybės tarnybą skaidrumas leistų, kad, priimant darbuotojus į valstybės įstaigas, neliktų interesų konfliktų, asmeniškumo ir šališkumo, būtų vertinamos tik priimamo žmogaus profesinės kompetencijos. Tuomet, R. Budbergytės manymu, gerėtų ir viešojo sektoriaus paslaugų kokybė.

Fotografijų paroda „100 metų kartu“. Vasario 1–14 d. Seimo II ir III rūmus jungiančioje galerijoje buvo eksponuojama Monikos Požerskytės paroda „100 metų kartu“. Nepriklausomybės šimtmečio įkvėpta fotomenininkė nufotografavo šimto metų sulaukusius atkurtos Lietuvos valstybės bendraamžius ir kiekvieno jų ypatingą istoriją sudėjo į projektą „100 metų kartu“. Lietuva, gyvenimas ir mirtis – tokios trys temos vyrauja fotografės portretų pasakojamose istorijose.

Senoliai ne tik fotografavosi, bet ir dalijosi visu savo gyvenimu: vaikystės prisiminimais, kaip susipažino su antrosiomis pusėmis, kuo vertėsi, kaip išgyveno karą, tremtį, daugybę artimų žmonių netekčių. Dėl šimto metų sulaukusių senolių portretų fotografė apkeliavo visą Lietuvą. Fotomenininkė M. Požerskytė – jaunosios lietuvių fotografų kartos atstovė, Vilniaus dailės akademijoje studijavusi fotografijos ir medijos meno studijų programas. Monika dalyvavo daugiau nei 30 grupinių parodų Lietuvoje bei užsienio šalyse ir jau daugiau nei 10 metų dirba socialinės ir komercinės fotografijos srityse, bendradarbiauja su žinomais Lietuvos mados dizaineriais, leidiniais, reklamos agentūromis, verslo kompanijomis.

Paroda Seime „100 metų kartu“

Ši paroda yra projekto „100 metų kartu“, kurį sudaro nuotraukų albumas ir dokumentinis kino filmas „100 metų kartu“, dalis. Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo šimtmečiui skirta idėja šalies bendraamžių lūpomis atskleidė autentiškus pasakojimus ir Lietuvos raidą. Projektą vykdo M. Čiuželio labdaros ir paramos fondas, kino gamybos kompanija UAB „Artbox“ su režisiere Edita Kabaraite..

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Lietuvoje – molekulinės biologijos tyrimai. Vasario 12 d. švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius Seime pristatė susitarimo dėl Europos molekulinės biologijos laboratorijos (EMBL) įkūrimo ratifikavimo įstatymą.

Seimui ratifikavus susitarimą dėl EMBL įkūrimo, Lietuva taps modernios tarptautinės mokslinių tyrimų infrastruktūros – Europos molekulinės biologijos laboratorijos (EMBL) – nare. Tai leis Lietuvos biotechnologams dar aktyviau siekti naujų mokslo atradimų ir kurti rinkai reikalingas inovacijas. „Lietuvos biotechnologijos ir biofarmacijos sektorius šiuo metu vertinamas kaip vienas sėkmingiausių ir perspektyviausių tiek dėl atliekamų aukščiausio lygio mokslinių tyrimų, tiek dėl sėkmingai veikiančių verslo įmonių. Prisijungimas prie aukščiausio lygio tarptautinės molekulinės biologijos infrastruktūros leis mūsų mokslui ir pramonei dar sėkmingiau žengti į naujus atradimus ir inovacijas žmonių gyvenimo kokybei labai svarbioje biomedicinos srityje“, – sako ministras A. Monkevičius.

EMBL – pirmaujantis gyvybės mokslinių tyrimų centras pasaulyje. Jame sutelkta moderniausia gyvybės mokslų tyrimų įranga, kuria gali naudotis EMBL šalių narių mokslininkai. Šiuo metu EMBL vienija 25 valstybes nares, dvi asocijuotas nares ir dvi perspektyvias nares, iš kurių viena yra Lietuva. Ratifikavus susitarimą dėl EMBL Lietuvoje vykdomi moksliniai tyrimai bus glaudžiau integruojami į Europos mokslinių tyrimų erdvę. Lietuvos tyrėjai gaus prieigą prie moderniausios pasaulyje įrangos ir technologijų, galės bendradarbiauti su aukščiausio lygio EMBL mokslininkais. Lietuvos doktorantai ir mokslininkai turės galimybę vykdyti tyrimus EMBL centruose Vokietijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Italijoje.

Biotechnologijos Lietuvoje sukuria maždaug 1 proc. šalies BVP. Šiuo rodikliu lenkiame Šveicariją ir JAV. ES vidurkį Lietuva viršija daugiau kaip 10 kartų Lietuvoje šiuo metu gyvybės mokslų ir medicinos technologijų sektorius kasmet auga net 25 proc. Biotechnologijų sektorius pasižymi itin aukšta pridėtine verte. Numatoma, kad 2019 m. šis sektorius sukurs 1,5 proc. Lietuvos BVP, nors jame dirbs tik 0,1 proc. mūsų šalies darbo jėgos. Molekulinės technologijos ir medicinos inžinerija Lietuvoje užima pirmą vietą pagal mokslo ir verslo patentų skaičių, Lietuvos molekulinių technologijų mokslo darbų cituojamumas yra didesnis nei pasaulio vidurkis.

Skaičiuojant konkursinį balą, pereinama prie suvienodintos 10-balės skaičiavimo skalės. 2019 m. skaičiuojant konkursinį balą, pereinama prie suvienodintos 10-balės skaičiavimo skalės. Jis galės būti nuo 4 iki 10 balo. Naujasis konvertavimas geriau atspindės abituriento pasiekimus, nei ligi šiol naudotas skaičiavimas. 2019 m. minimalaus konkursinio balo kartelė išlaikoma tokia pati kaip ir pernai.

Švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius patvirtino 2019 m. mažiausius konkursinius balus stojant į valstybės finansuojamas studijų vietas universitetuose ir kolegijose. Skaičiuojant konkursinį balą, valstybiniai brandos egzaminai iš 16–100 balų vertinimo skalės bus perskaičiuojami į 4–10 skalę, dėl to keičiasi ir mažiausio konkursinio balo skaitinė išraiška.

Nors skaitinė minimalaus konkursinio balo išraiška pasikeičia, jo vertė išlieka tokia pati kaip pernai. 2018 m. galiojęs minimalus konkursinis balas, stojant į universitetus, 3,6 šiemet perskaičiuojamas į 5,4, o stojant į kolegijas – 2 į 4,3 balo. Stojamojo balo skaičiavimo pakeitimas leis matyti realesnį vaizdą – jei abiturientas 10 balų skalėje surinko penkis balus, tai reiškia, kad jo pasiekimai verti penketo. Anksčiau buvo trys skirtingos vertinimo skalės: mokyklinio dešimtuko, valstybinių egzaminų šimtuko ir stojamojo balo dešimtuko, kuris nesutapo su mokykliniu dešimtuku. Nuo šiol šios vertinimo skalės suvedamos į vieną.

Kaip ir pernai, konkursinis balas skaičiuojamas iš keturių dalykų brandos egzaminų. 5,4 balo (2018 m. – 3,6) susidaro, jeigu mokinys išlaiko 4 brandos egzaminus pagrindiniu lygiu. Slenkstinį balą 4,3 (2018 m. – 2) stojantysis surenka 4 brandos egzaminus išlaikęs patenkinamu lygiu.

Paroda „Studijos 2019“. Vasario 7 d. Lietuvos parodų centre „Litexpo“ premjeras Saulius Skvernelis bei švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius atidarė tarptautinę mokymosi, žinių ir karjeros planavimo parodą „Studijos 2019“. Atidarydamas parodą, premjeras S. Skvernelis palinkėjo sėkmės abiturientams renkantis tolesnį mokymosi kelią ir patarė, tai darant, klausytis savo širdies, svajoti ir rinktis tai, ką nori. Ministras A. Monkevičius pabrėžė, kad svarbiausia, renkantis gyvenimo kelią, atsakyti į klausimą „Kas aš esu?“. „Kiekviename slypi beribės galimybės. Svarbiausia, kad pavyktų jas atskleisti, tuomet Lietuva bus iš tiesų klestinti šalis. Mūsų visų bendras tikslas, kad švietimas sudarytų sąlygas kiekvienam asmeniui atskleisti jame slypinčias galimybes, nuolat augti ir tobulėti. Gebantis save realizuoti žmogus yra klestintis žmogus, o iš klestinčių žmonių susidaro klestinti visuomenė“, – sakė ministras.

Tris dienas vykusioje parodoje prisistatė Lietuvos universitetai, kolegijos, profesinės mokyklos, kalbų mokymo bendrovės, Lietuvos verslo įmonės. Lankytojus pakvietė daugiau kaip 100 renginių. Šių metų parodos akcentas – karjeros planavimas. Parodos turinys buvo orientuotas į praktines žinias, kaip įkurti verslą, kaip pasirinkti tarp darbo pasiūlymų, kaip parengti išskirtinį CV, kam reikalingas motyvacinis laiškas, kaip vyksta darbo pokalbis.

Studijų paroda kasmet sutraukia kelias dešimtis tūkstančių lankytojų. Čia galima susipažinti su visomis studijų ir profesinio mokymosi galimybėmis Lietuvoje, gauti naudingų karjeros planavimo patarimų, kaip nepasiklysti renkantis tarp tūkstančių specialybių. *Parengta pagal Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus*

Paskirti švietimo, mokslo ir sporto viceministrai

Nuo vasario 8 dienos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje pradėjo dirbti du viceministrai: **prof. habil. dr. Valdemaras Razumas**, kuruosiantis aukštąjį mokslą, ir **Monika Bilotienė**, kurios sritis bus bendrasis ugdymas ir profesinis mokymas.

Mokslo pasaulyje gerai žinomas prof. V. Razumas, ilgametis Lietuvos mokslų akademijos prezidentas, nuo 2018 metų birželio buvo išrinktas Lietuvos mokslo tarybos pirmininku. Pagal išsilavinimą jis yra chemikas, ilgai dirbęs biomolekulių fizikinės chemijos srityje, apdovanotas Lietuvos mokslo premija, ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi. Jis taip pat yra Latvijos mokslų akademijos užsienio narys. Prof. V. Razumas yra dirbęs įvairiose Švietimo ir mokslo ministerijos darbo grupėse, 2013–2017 m. buvo Aukštojo mokslo tarybos pirmininkas.

Monika Bilotienė, pagal išsilavinimą lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja, nuo 2018 m. gruodžio pradžios iki paskyrimo viceministre laikinai vadovavo ministerijos Ugdymo plėtotės centrui. Prieš tai keliolika metų, nuo 2007 m., dirbo Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros direktoriaus pavaduotoja. Ji yra patyrusi švietimo konsultantė, vadybos ekspertė, stažavosi Mančesterio universiteto Lyderystės centre. *Parengta pagal Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimus*

MOKSLO NAUJIENOS

Atliekomis laikomos uogų išspaudos gali sumažinti vėžio riziką

Atkelta iš **4 p.**

stebėsime, kokį poveikį į mėsą pridedami fitochemikalai daro vėžinėms ląstelėms. Šis projekto etapas jau pradedamas.“

Panaudojamos visos uogų išspaudų dalys

Iš uogų išspaudų išgaunami kelių tipų produktai. Pirmiausia išskiriamos lipofilinės medžiagos arba, paprasčiau, aliejus, tada gaunamos daugiausiai antioksidantų turinčios polinės medžiagos. Galiausiai, fermentacijos būdu išgaunamos tirpios skaidulinės medžiagos. Paklaustas, ar visų šių medžiagų

Bandymai KTU Maisto institute

negalėtume gauti tiesiog vartodami uogas, profesorius abejoja: „Iš dalies – taip, tačiau ne visais atvejais. Kartais, grynai dėl mechaninių savybių, organizmas nespėja pasisavinti naudingųjų medžiagų, pavyzdžiui, esančių uogų sėklose. Kita vertus, kai šios medžiagos yra išekstrahuojamos, t. y. padaromos tirpiomis, jų pasisavinamumas turėtų labai padidėti.“

R. Venskutonis pabrėžia, kad biorafinuojant uogų išspaudas taikomi vadinamieji „žaliosios chemijos“ metodai, naudojami tik aplinkai nekenksmingi tirpikliai, pavyzdžiui, vanduo ir etanolis. „Pagrindinis principas, kuriuo remiamės, perdirbdami visas žaliavas, yra gamyba be atliekų. Mūsų sukurta biorafinavimo technologija leidžia apdoroti uogų išspaudas be jokių praradimų: jų sėklų aliejus yra labai vertingas, nes jame daug vitamino E, polinesočiųjų riebalų rūgščių ir kitų vertingų junginių, o teigiamas natūraliųjų antioksidantų ir maistinių skaidulų poveikis žmogaus sveikatai įrodytas daugybe tyrimų. Daugelis šių funkcionalių ingredientų gali būti panaudojami maisto bei kosmetikos gamyboje ir netgi farmacijos pramonėje“, – sako prof. R. Venskutonis.

Tyrime daugiausia naudojamos vietinių augalų uogų išspaudos. Kai kurios iš jų, pavyzdžiui, avietės, mėlynės, spanguolės, aronijos, yra populiaresnės, o tokios kaip putino uogos – vartojamos mažiau, todėl vis dar nepakankamai ištirtos. ■

JAUNOJO TYREJO PUSLAPIS

KTU mokslininkų išradimą verslui pritaikys studentų įkurta įmonė

Mokslininkų ir studentų bendradarbiavimas mokslo srityje paprastai vyksta rengiant mokslinius darbus universitete. Tačiau Kauno technologijos universitete (KTU) gyvuojanti inovacijų ekosistema vis dažniau pateikia kitokių jungčių, pavyzdžiui, kai dėstytojų išradimus plėtoja studentų įmonės. Vienas tokių pavyzdžių – KTU Elektros ir elektronikos fakulteto mokslininkų patento pagrindu prototipą kuriantis studentų įkurtas startuolis.

Mokslininkų ir studentų bendradarbiavimas neprivalo apsiriboti mokslinių darbų rengimu universitete. KTU mokslininkai, sukūrę būdą orlaivių saugumui mažinti pakilimo metu ir pateikę idėją patentavimui, šiuo metu dirba su startuoliu „Setbitera“. Jaunieji KTU elektronikos inžinerijos specialistai mokslininkams kuria sistemą, kuri atskleis ir vizualizuos mokslininkų algoritmo veikimo principą.

Sistema orlaivių saugumui užtikrinti

KTU mokslininkų dr. Darijaus Pogodino ir prof. Vytauto Dumbravos sukurtas įrenginys per pirmąsias 10 sekundžių lėktuvui važiuojant kilimo taku nustato, ar lėktuvas per duotą atstumą išvystys greitį, kurio reikia pakilimui. Remiantis JAV aviacinės-kosminės ir gynybos korporacijos „Boeing“ pateikta aviakatastrofų statistika, 13 proc. nelaimių įvyksta būtent pakilimo metu. Vienas didžiausių iššūkių pilotams – nuspręsti, ar iškilusią problemą bus galima išspręsti pakilus, ar būtina stabdyti lėktuvą ir neleisti jam kilti.

Orlaivių pagreitėjimas vis dar yra vertinamas subjektyviai, pilotui įvertinus, kokio ilgio kilimo ir tūpimo takas reikalingas, atsižvelgiant į oro sąlygas ir kitas aplinkybes. Tačiau tokie subjektyvūs apskaičiavimai yra naudingi tik tuomet, kai viskas veikia taip, kaip turėtų veikti. Kai atsiranda nenumatytų kliūčių, pilotas gali klaidingai nustatyti lėktuvo pagreitį, neįvertinti, kad tako ilgis yra per trumpas ir orlaivis neišvystys saugiam pakilimui reikalingo greičio. „Kai atsiranda subjektyvumas, klaidos tikimybė – didelė“, – sako KTU Elektros ir elektronikos fakulteto mokslininkas dr. Darijus Pogodinas.

Siekiant sumažinti žmogiškos klaidos riziką, mokslininkams kilo idėja sukurti sistemą, kuri, lėktuvui pradėjus judėti, atsižvelgtų į akselerometro duomenis ir kilimo ilgį, įvertintų faktinį orlaivio pagreitį, apskaičiuotų saugaus kilimo perspektyvą ir informuotų pilotą, jei orlaivis negalėtų saugiai pakilti.

Mokslininkų ir studentų partnerystė

Mokslininkų teigimu, per pusantrų metų pradinė išradimo idėja yra patobulinta. Šiuo

KTU mokslininkai – prof. Dumbrava ir dr. Pogodinas. KTU nuotr.

metu nuspręsta kurti ne patį prietaisą, o algoritmą, kuris sektų pakilimui reikalingus parametrus. Algoritmas turi didelį privalumą, nes pakilimo stebėjimo sistema galėtų būti lanksčiai integruota į bendrą lėktuvo stebėsenos sistemą.

Mokslininkų kuriama stebėjimo sistema veiktų „pagal nutylėjimą“, taigi duotų ženklą tik tuo atveju, jei kilimo procesas neatitiktų iš anksto nustatytų parametrų ir galėtų turėti įtakos saugiam lėktuvo pakilimui. KTU mokslininkų sukurtos sistemos lankstumas suteikia galimybę ne tik integruoti pakilimo stebėjimo sistemą į skirtingų orlaivių sistemas, bet ir priderinti šią sistemą prie itin griežtų aviacijos saugumo reikalavimų.

Drauge su mokslininkais dirbanti, prieš metus įkurta „Setbitera“ specializuojasi elektronikos ir elektrotechnikos sistemų kūrime. „Pagrindinė mūsų užduotis – sukurti sistemą, kuri pavaizduotų lėktuvo pakilimo parametrų stebėjimo algoritmo veikimą. Tuomet jau veikiančią sistemą galima demonstruoti lėktuvų gamintojams. Mokslininkų algoritmas bus integruojamas į skrydžio valdymo sistemą (angl. *Flight Management System)*, tad iš principo mes turime susikurti šios sistemos aplinką“, – pasakoja vienas iš įmonės įkūrėjų Dovydas Vaškas.

„Setbitera“ įsikūrusi KTU jauno verslo vystymo inkubatoriuje „Startup Space“. Jos įkūrėjai – KTU studentai ir absolventai. Toks KTU mokslininkų ir startuolių įmonės bendradarbiavimas – geras KTU inovacijų ekosistemos pavyzdys. KTU dirbantys technologijų perdavimo ir verslo vystymo specialistai ne tik supažindino mokslininkus su startuoliu, bet ir padėjo įregistruoti patentą bei tarpininkavo pasirašant licencijavimo sutartį. Savo ruožtu startuolis „Setbitera“ vykdo darbus, pasitelkdamas KTU jauno verslo vystymo sistemą ir konsultacijas dėl finansavimo šaltinių.

Išradimu susidomėjo kanadiečiai

Įžvelgę kuriamos sistemos potencialą ir bendradarbiaudami su KTU Nacionaliniu inovacijų ir verslo centru (NIVC), mokslininkai pateikė savo išradimą patentuoti Lietuvoje, planuojama registruoti patentą JAV, Europoje ir Japonijoje. Ieškodami bendradarbiavimo galimybių, publikavo informaciją užsienio duomenų bazėse. „Išradimu susidomėjo žurnalistai iš Kanados „Discovery“ TV kanalo. Su jais sutarėme, kad, kai tik turėsime prototipą, suderinsime filmavimo galimybę. Toks žurnalistų susidomėjimas buvo vienas iš impulsų judėti toliau ir kuo greičiau gaminti prototipą“, – pasakoja D. Pogodinas. ■

Pakilimas skrydžiui. Asociatyvi Pixabay.com nuotr.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Kai patriotizmas menininkams tampa balastu

Vygandas Trainys

Patriotizmą paversti nuvalkiota sąvoka tampa madinga. Antai rašytojas, 2017 metų Tolerancijos žmogumi išrinktas Marius Ivaškevičius pareiškė, kad mene jo akcentuoti nereikia. „Tikras menininkas ir patriotizmas – neturintys susidurti dalykai“, – rėžė jis. Vargšai Bernardas Brazdžionis ir Jonas Aistis – nesuprato, kaip reikia rašyti. Nereikėjo palikti ateities kartoms nei „Šaukiu aš tautą“, nei „Vieno kraujo lašo“, nei kitų eilėraščių, uždegančių meile savo kraštui.

Kam reikalinga Vinco Kudirkos „Tautiška giesmė“, carizmą išjuokiančios apysakos ir kitas neįkainojamas kūrybinis palikimas, kurį jis dovanojo tautai, aplenkęs mirtį? Autorių graužė džiova, tačiau lietuvybės išsaugojimas jam atrodė svarbesnis. Pagal M. Ivaškevičiaus logiką nereikėjo gimti Justino Marcinkevičiaus „Mindaugui“, „Mažvydui“, „Katedrai“ ir kitiems nemariems jo kūriniams, pasipriešinimą okupacijai, laisvės kovas, pasiaukojimą tėvynei, kalbai, tautai įamžinančioms skulptūroms, filmams, spektakliams ir knygoms.

Patriotizmo vaizdavimas mene – niekam tikęs reikalas, geriau jau raityti pokario partizanus menkinančius siužetus, tokius kaip M. Ivaškevičiaus romane „Žali“. Užuot žemai nusilenkus Donatui Ulvydui, Audriui Juzėnui ir kitiems režisieriams, kurie, nesivaikydami riebesnio euro, kažkokiais stebuklingais būdais sukuria „Emiliją iš Laisvės alėjos“, „Ekskursantę“, „Pelėdų kalną“, jiems tarsi tvojama per veidą purvinu skuduru – neišryškinkite nieko, kas turi patriotizmo atspalvį. Nes tai nepatenka į M. Ivaškevičiaus ir į jį panašių veikėjų nubrėžtą meno sampratą.

Priešingai, meno pasaulyje šiuo metu trūksta kūrinių, daiginančių patriotinius jausmus žmonių širdyse. Tokių, kurie įelektrintų sielos stygas, kaip J. Marcinkevičiaus „Mažvydas“: „Mėginsime sudėti pirmą žodį. Klausykitės gerai... Širdim klausykit!” Kurie priverstų žmones, jau nusipirkusius bilietus svetur, persigalvoti pažiūrėjus „Emiliją iš Laisvės alėjos“. Tokių kaip Aistės Smilgevičiūtės ir Ievos Narkutės dainos, užkuriančios meilės tėvynei laužus.

Televizijoje, kine, muzikoje dominuoja staigiai iškepami ir suvirškinami kūriniai, istorijos, kurių svarbiausia užduotis – momentinis sudirginimas. Kai galvoje tuščia, gimsta rusiškų keiksmažodžių prikimšti „Zero“, bukinantys smegenis šviesos greičiu. Patriotizmas virsta nemadingu ir nuobodžiu reiškiniu, tačiau iki M. Ivaškevičiaus jo dar niekas taip atvirai nenubloškė mene iki balasto lygio. Belieka viltis, kad talentingi kūrėjai dėl geresnio uždarbio nenuslopins jausmų, kuriais išreiškiamas atsidavimas savo šaliai, jos papročiams, kultūrai, kurie didžiuodamiesi pasakys: „Čia mano žemė“, kaip vienoje savo dainų tai padarė Marijonas Mikutavičius. Kad jie neprisikimš į galvą minčių, jog patriotinis kūrinys negali derintis su tikruoju menu, nes tada nuo visų scenų tektų nuimti net ir trispalves. *Šaltinis: lrytas.lt, 2018-04-16* ■

KTU studentai Silicio slėnyje pristatė idėją žvynelinei gydyti

„Sun Patches“ komanda Jungtinėse Amerikos Valstijose. KTU nuotr.

Kasmetiniame „Silicon Valley Innovation Challenge“ konkurse, kurį organizuoja San Jose State University (Jungtinės Amerikos Valstijos) Kauno technologijos universiteto (KTU) studentų projektas pripažintas vienas geriausių ir atrinktas į TOP 3. „Sun Patches“ vardu pasivadinusios Kauno studentų komandos idėja, skirta žvynelinei gydyti, įvertinta trečiąja vieta ir apdovanota 500 dolerių prizu.

„Studentų idėjas vertino įvairioms sritims atstovaujantys ekspertai, Silicio slėnio įmonių atstovai, investuotojai. Konkursui pateikti projektai, kurių buvo apie 200, apėmė socialinę, medicinos, edukacijos, dalijimosi ekonomikos, darnios plėtros ir kitas sferas. Todėl tai, kad KTU „Technologijų antreprenerystės“ modulio studentų idėja pateko į geriausiųjų inovacijų trejetuką, yra aukščiausio lygio įvertinimas“, – sako modulio dėstytoja, EVF docentė Rita Jucevičienė.

Idėjos šaltinis – asmeninė patirtis

Jungtinė KTU Ekonomikos ir verslo, Mechanikos ir dizaino bei Cheminės technologijos fakultetų komanda – Edgaras Kloniūnas, Aurimas Mazūras, Gertrūda Nariuševičiūtė, Šarūnė Vaidelinskaitė, Giedrė Lažauninkaitė, Simas Borkertas ir Edvinas Meižys sukūrė ir Silicio slėnyje, JAV, pristatė produktą, skirtą vienos iš dažniausių autoimuninių odos ligų – žvynelinės (psoriazės) – gydymui. Šia liga serga maždaug 3–4 proc. pasaulio gyventojų. Lietuvoje ji paplitusi daugiau nei tarp 120 tūkst. gyventojų. Kurti būtent tokios paskirties medicininį produktą paskatino asmeninė vieno komandos nario patirtis.

„Turiu artimųjų, sergančių šia liga, ir žinau, kad dabartiniai šios ligos gydymo būdai yra nepatogūs arba netgi neefektyvūs. Pacientai susiduria tiek su fiziniais, tiek su psichologiniais negalavimais. Taigi šiuo projektu siekiame palengvinti su žvyneline susiduriančių pacientų kasdienybę“, – sako KTU Ekonomikos ir verslo fakulteto bakalauras Edgaras Kloniūnas, rudenį pasirinkęs klausyti verslumo ugdymo kursą „Technologijų antreprenerystė“.

Pasak jo, idėjos aktualumas, mentorių pagalba idėjos ir produkto kūrimo proceso metu bei atkaklus komandos darbas – veiksniai, labiausiai padėję konkurse pasiekti geriausiųjų trejetą. „Išskirčiau dėstytojos Ritos Jucevičienės, kuri labai padėjo pasiruošti konkursui, indėlį. Dideliu noru pasižymėjo ir visa komanda, taip pat prie mūsų prisijungę San Jose State University (JAV) studentai. Atkakliai ruošėmės ir dėjome dideles pastangas konkurso metu, pristatydami idėją teisėjams ir kitiems mūsų produktu besidomintiems žmonėms“, – sako Edgaras.

„Visi komandos nariai – siekiantys žinių ir motyvuoti studentai. Nuo pat rugsėjo mėnesio, kai sužinojo apie galimybę dalyvauti tokiame inovacijų konkurse, jie dėjo didžiules pastangas, kruopščiai ir atsakingai dirbo. Keli „Sun Patches“ komandos nariai – profesionalūs sportininkai, todėl komandos moto: rezultatas priklauso nuo įdėtų pastangų. Prieš konkursą jau Silicio slėnyje turėjome tris pasiruošimo dienas. Studentai kasdien tam skyrė po 14 valandų“, – studentų užsispyrimą siekti tikslo apibūdina doc. R. Jucevičienė.

Aukšta vieta konkurse – ne galutinis studentų tikslas. Komanda sieks šią idėją įgyvendinti. „Ieškosime investuotojų, kurie norėtų prisidėti prie šio projekto, ir bandysime idėją įgyvendinti“, – sako E. Kloniūnas. Grįžusi iš konkurso, komanda jau spėjo sudalyvauti ir savo projektą pristatyti baigiamajame „Kauno startuolių“ renginyje.

Pasinaudojo unikalia galimybe

Į „Silicon Valley Innovation Challenge“ konkursą „Sun Patches“ komanda pateko pradėjusi lankyti KTU verslumo ugdymo modulį „Technologijų antreprenerystė“. Jo turinys grįstas patirtiniu mokymusi, kur paskaitose savo praktine patirtimi bei įžvalgomis dalijasi ir verslo praktikai – Ilja Laurs, Dalius Misiūnas, Vladas Lašas, Gediminas Nemanis, Justinas Taruška bei daugelis kitų. Čia įvairių fakultetų studentai, dirbdami tarpdisciplininėse komandose, kuria inovatyvius produktus ir paslaugas. Šiame procese juos nuolat lydi ir konsultuoja įvairių sričių ekspertai-mentoriai: doc. Agnius Liutkevičius, doc. Aurelijus Domeika, prof. Dainius Martuzevičius, prof. Rytis Krušinskas, doc. Saulius Japertas ir doc. Rita Jucevičienė.

„Šis modulis yra puiki galimybė suprasti naujus dalykus ar pagilinti jau turimas naujo verslo kūrimo žinias. Jis išsiskiria kviestinių lektorių gausa ir itin įdomiomis bei kokybiškomis paskaitomis. Projekto kūrimas, pasiruošimas konkursui, kelionė į Silicio slėnį labai praplėtė akiratį, suteikė pasitikėjimo savimi bei daug motyvacijos siekti pačių aukščiausių tikslų. Visiems studentams patariu dalyvauti tokio pobūdžio projektuose, nes jie suteikia neįkainojamos patirties ir tokių galimybių, kurios gali daugiau niekada nebepasikartoti“, – sako Edgaras. ■

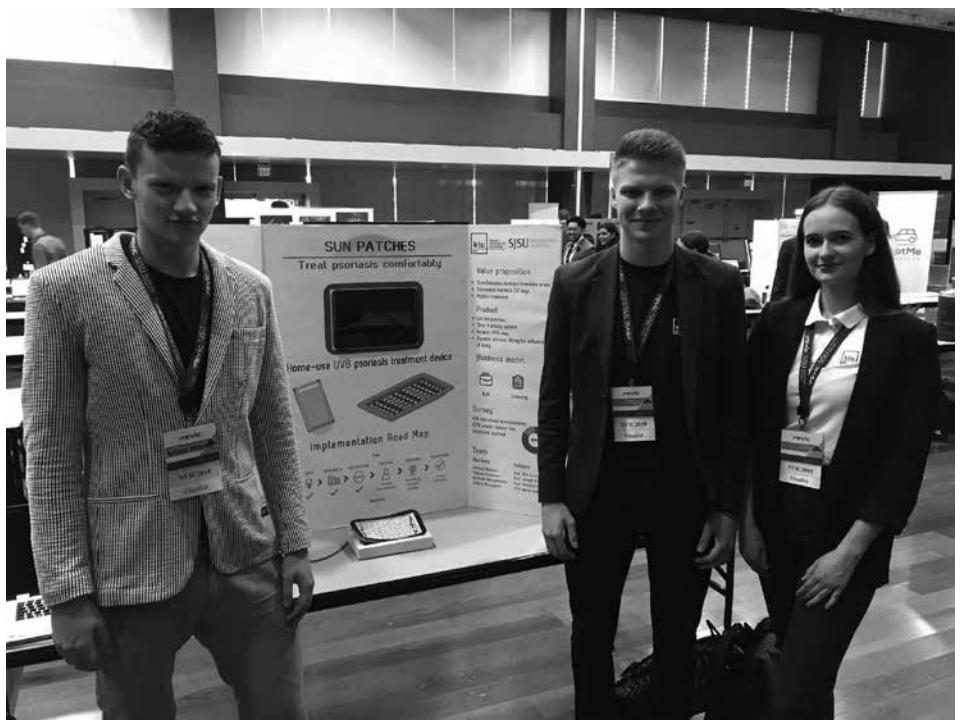

KTU „Sun Patches“ komanda pristato žvynelinės gydymo idėją

Prezidento profesija. Kokio Prezidento reikia šiandien?

Prof. dr. Gediminas Navaitis

Įsijungę internetinę paiešką iškart rasime bent trisdešimt tekstų, įvardintų kaip klausimas: „Kokio Prezidento reikia Lietuvai?“ Klausimas užduotas laiku, įdomios diskusijos, o artėjant rinkimams jų bus dar daugiau. Šiai diskusijai galima pasiūlyti ir dar vieną, kol kas mažai svarstytą požiūrį. Jei manysime, kad Prezidentas ne antgamtinė būtybė, valdanti tik jai vienai paklūstančias galias ir turinti pasirūpinti visų mūsų gerove, o žmogus, dirbantis sunkų, atsakingą darbą, tai turėtume pasiaiškinti, koks tai darbas. Akivaizdu, kad išskirtinis, tačiau ir išskirtinį galime priskirti kuriai nors profesijų grupei.

Amerikiečių psichologas Džonas L. Holandas (*John L. Holland*) yra pasiūlęs asmenybės ir darbo suderinamumo teoriją. Jo nuomone, visą begalinį profesijų pasaulį įmanoma suskirstyti į šešias dalis. Jose veikia realistinis tipas, teikiantis pirmenybę fizinei veiklai (pvz., stalius, šaltkalvis), tyrinėtojo tipas, kuriam patinka mąstyti ir suprasti (pvz., matematikas, astronomas), socialinis tipas – norintis ir gebantis padėti kitiems (pvz., mokytojas, socialinis darbuotojas), meniškas tipas, kuris renkasi neapibrėžtą, kūrybinę veiklą (pvz., tapytojas, muzikantas), konvencionalus tipas – teikiantis pirmenybę taisyklių reguliuojamai, griežtai organizuotai, vienprasmiškai veiklai (pvz., buhalteris, banko kasininkas) ir iniciatyvus tipas, t. y. energingas, pasitikinti savimi, siekiantis paveikti kitus ir pakeisti aplinką.

Visi profesionalai verti pagarbos. Nėra blogų ar gerų tipų, nėra blogų ar gerų darbų. Sunkumai pačiam dirbančiam ir aplinkiniams kyla tuomet, kai žmogus atsiduria ne savo vietoje, kai meniškų polinkių žmogui tenka nešioti plytas ar realisto tipui, norinčiam ką nors padaryti savo rankomis, vadovauti globos įstaigai. Žmonės geba keistis ir prisitaikyti, geba nustebinti save ir kitus, atskleisdami nuslopintas, nepanaudotas savybes. Kita vertus, nebūtų protinga lipti į lėktuvą, kurį pilotuos žmogus, mėginantis išsiaiškinti, ar nebijo aukščio.

Šiuo metu turime keturis rimtesnius pretendentus – Arvydą Juozaitį, Gitaną Nausėdą, Ingridą Šimonytę, Saulių Skvernelį – ketinančius „vairuoti“ Lietuvą. Ir dar daug antraeilių, kuriuos taip pat būtų įdomu aptarti, bet viename straipsnyje visko neapžvelgsi.

Kandidatų ketveriukėje gana aiškiai matome jau minėtų profesinės veiklos tipų atstovus. G. Nausėda, I. Šimonytė, S. Skvernelis yra artimi konvenciniam tipui, kurį Dž. L. Holandas apibūdina kaip prisitaikantį, be vaizduotės, nelankstų. Ir iš tiesų, keistai skambėtų posakiai: netvarkingas bankininkas, kūrybiška buhalterė, originalus policininkas. A. Juozaitį tiktų priskirti iniciatyviam tipui. Šio tipo atstovai gali vesti kitus, pasiūlyti platesnį požiūrį, naujus sprendimus.

Prezidentais buvo renkami įvairių asmenybės tipų atstovai. Gal net labiau nei profesinis tipas jo vaidmenį lemia kraštui kylantys uždaviniai. Jei kam atrodo, kad Lietuvoje viskas beveik gerai ir tereikia laikytis nustatytų taisyklių, jie turėtų balsuoti už konvencinio tipo kandidatą. Jei kas mano, kad atėjo laikas permainoms, kad reikia ieškoti naujų kelių ir galimybių, turėtų į prezidentus rinkti iniciatyvaus tipo žmogų. *Autorius yra Kazimiero Simonavičiaus universiteto profesorius, socialinių mokslų daktaras. Šaltinis: www.alkas.lt* ■

Kodėl lietuviai vis dar neuždirba tiek, kiek vokiečiai?

Kornelija Kunigonytė

Teigiama, kad visos informacinių technologijų (IT) naujovės ir tendencijos skirtos vienam tikslui – greitinti ir efektyvinti darbą. Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Informacinių sistemų katedros vedėjas prof. dr. Dalius Mažeika atkreipia dėmesį, kad neretai sulaukia klausimo: „Kodėl Lietuvoje žmonės vis dar neuždirba tiek, kiek, pavyzdžiui, uždirba vokiečiai?“ „Atsakymas paprastas – mes dar nepasiekėme jų darbo našumo lygio. Kaip jį pasiekti? Naudoti daugiau informacinių technologijų ir automatizuotų sistemų“, – sako jis. VGTU Informacinių sistemų katedros vedėjo klausiame, kiek pažengusios Lietuvos įmonės IT srityje, kodėl vis nemažėja IT specialistų paklausa ir su kokių IT naujovių plėtra šiuo metu dirba Lietuvos mokslininkai?

– Ar Lietuvoje verslas, viešasis sektorius pakankamai naudojasi IT naujovėmis?

– Tikrai taip. Labai populiari debesų kompiuterija, nors Lietuvoje ja naudojamės vis dar nepakankamai daug. Tačiau debesis visi žino, bent didesnės įmonės, ir galvoja, kaip į ten pereiti. Dirbtinis intelektas yra labai plati sritis, bet ir čia turime stiprių veikiančių įmonių, pavyzdžiui, „Neurotechnology“, kuri šiuo metu yra viena inovatyviausių, o pagrindinė jos veikla yra vaizdo atpažinimas. Lietuvos verslui ne naujiena ir išmanieji miestai, išmanieji namai – daug apie tai kalbama, šioje srityje aktyviai veikia statybų sektorius.

– IT specialistų paklausa vis nemažėja. Ar tiesa, kad juos vilioti įmonės pradeda dar universiteto auditorijose?

– Teko dalyvauti vienos IT kompanijos naujo biuro atidaryme. Jos augimo tempai – įspūdingi: veiklą pradėjusi 2011 m. su 6 darbuotojais, dabar jų turi 350. Vadinasi, per 7–8 metus įmonės darbuotojų skaičius išaugo beveik 60 kartų. Tempai yra dideli, nes nėra srities, kur nebūtų naudojamos IT, įmonės siekia automatizuoti vis naujus procesus, integruoti informacines sistemas, todėl ir poreikis žmonių, kurie galėtų tai realizuoti, didėja. Be to, didžioji dalis IT įmonių, nors ir įsikūrusios Lietuvoje, dirba užsieniui.

VGTU Informacinių sistemų katedros vedėjas prof. dr. Dalius Mažeika. Simo Bernoto nuotr.

Vietiniai užsakymai sudaro tik nedidelę dalį pajamų. Mūsų VGTU studentai pradeda dirbti jau I–II kurse, IV kurse turbūt net ir nerastume nedirbančio studento.

– Tai, kad mūsų IT specialistai dirba su pasauliniais projektais, yra ir privalumas – plečiasi jų kompetencijos.

– Taip, Lietuva yra patraukli tuo, kad žiūrime į darbą labai atsakingai, mūsų aukšta darbo kokybė ir kompetencijos. Tai pagrindiniai dalykai, kuo mes skiriamės nuo kitų šalių ar regionų, pavyzdžiui, Azijos, kur specialistų kompetencija taip pat aukšta, bet darbo kultūra, atsakomybė jau kita. Lietuviai, dirbantys IT kompanijose, iš esmės dirba globalioje rinkoje, o joje poreikis yra didelis, užsakymų daug. Įmonėms atsiranda nauja išbandymas, kaip šiuos darbuotojus išlaikyti. Minėtas naujas biuras buvo atidarytas todėl, kad darbuotojams būtų sukurtos dar geresnės, patogesnės darbo vietos, pasiūlyta daugiau privalumų. Tad biure rasime ir pirtį, treniruoklių salę, atskiras erdves techninei kūrybai – visa tai, kad žmogus norėtų ateiti į biurą, ten dirbtų ir, svarbiausia, nenorėtų išeiti kitur.

– Kaip universitetui konkuruoti su IT kompanijomis? Juk ir jums svarbu auginti naują tyrėjų kartą.

– Universitete lieka žmonės, kurie turi vidinę motyvaciją, linkę į mokslą, jiems yra įdomiau tyrinėti. Pastebėję gabų studentą, po magistrantūros studijų kalbiname jį stoti į doktorantūrą, motyvuojame, pasakojame, ką galėtume drauge nuveikti ir pasiekti. Didžioji dalis doktorantų visgi nepalieka įmonės, kurioje dirba, bando derinti studijas su darbu. Be to, į doktorantūrą ateina studijuoti ir trisdešimtmečiai, jau įgiję patirties ir ieškantys naujų prasmių.

Finansinė pusė jau nebėra pagrindinė problema. Doktorantų stipendijos yra padidintos, jos gana didelės, be to, galima papildomai uždirbti dirbant lektoriumi universitete. Taip susidaro daugiau nei tūkstantis eurų Nors doktoranto kolega įmonėje vis tiek uždirbs daugiau, tačiau ateinantys į doktorantūrą turi kitas vertybes ir motyvaciją. Ir tokių žmonių yra, visas doktorantūros vietas užpildome.

– Kokiose IT naujovių srityse mokslininkai koncentruoja savo tyrimus?

– Pagrindinės mūsų tyrimų kryptys yra dirbtinis intelektas, didžiųjų duomenų apdorojimas, IT sauga, debesų kompiuterija, sprendimų paramos sistemos. Taigi, manau, kad dirbame turbūt visose šiuolaikinėse srityse. VGTU Fundamentinių mokslų Informacinių sistemų katedroje daugiausiai dėmesio skiriame IT saugai, programų inžinerijai, debesų kompiuterijai. Informacinių technologijų katedra nagrinėja mašininio mokymo, operacijų tyrimo uždavinius.

Kolegos Elektronikos fakultete dirba su dirbtinio intelekto sistemomis: kalbos ir vaizdo atpažinimu, daiktų internetu, išmaniosiomis vietomis (išmanieji namai, miestai, gamyklos), belaidžiais tinklais. Virtualios realybės uždavinius nagrinėja Kompiuterinės grafikos katedra. Vykdome ir tyrimus blokų grandinių srityje, o viena iš naujos informacinių technologijų studijų programos specializacijų yra finansinės informacinės technologijos, kur studentai mokomi kurti blokų grandinių (angl. *blockchain*) pagrindu veikiančias sistemas. Čia mes bendradarbiausime su Verslo vadybos fakultetu.

– Lietuva siekia tapti pasauliniu finansinių technologijų centru, tačiau teko girdėti, kad blokų grandinių technologija gali būti pritaikoma kur kas plačiau. Kur?

– Blokų grandinių technologija – tai viena iš paskirstyto duomenų saugojimo technologijų, kur duomenys yra saugomi ne centralizuotai, o pas visus sistemos naudotojus. Paprasčiau kalbant, tai tartum grupė žmonių, kurie žino viską apie vienas kito atliekamus veiksmus. Jei kalbame apie kriptovaliutą, kaip pavyzdį, tai reikštų, kad kiekvienas žino, kas kokias operacijas atlieka. Tokia sistema yra apsaugota nuo duomenų praradimo ir sukčiavimo. Jei esame penkių žmonių grupė ir žinome apie atliktus piniginius pervedimus, net ir pasitraukus vienam iš dalyvių, likę keturi žino, kas vyko, ir taip sistema išlieka tvari. Šį principą galima pritaikyti ir išmaniosioms sutartims – jei dvi šalys pasirašo sutartį ir apie tai informuoja kitus sutarties gavėjus, taip patvirtinama, kad sutartis sudaryta ir ji galioja.

Blokų grandinės technologija gali būti naudinga ir rinkimuose, siekiant išvengti rezultatų klastojimo, pavyzdžiui, neteisingai suskaičiavus balsavimo biuletenius. Jei visi žinos apie kitus, kas ir kiek balsavo, sukčiauti bus neįmanoma. Kalbant apie blokų grandinių technologijos pritaikymą švietimo srityje, kaip pavyzdį galėčiau paminėti studento kreditų kaupimo sistemą, kur galėtų būti kaupiami formaliu ir neformaliu būdais studento įgytų žinių kreditai. Tokioje sistemoje galėtų dalyvauti įvairios mokymo įstaigos. ■

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Didžiųjų duomenų akademija

Justė Kudžmaitė

Mobiliojo ryšio lyderė „Tele2“ organizuoja „Big Data akademiją“ – šiemet vienos paklausiausių IT specialybių paslapčių nemokamai klausysis 12 studentų. Taip bendrovė skatina rinktis šią profesiją – nuolat augančioje informacinių technologijų rinkoje šių specialistų paklausa lenkia pasiūlą.

Specialistus medžioja visi

Didžiųjų duomenų analitikai – specialistai, nagrinėjantys milžiniškus vartotojų duomenų kiekius ir darantys išvadas apie plika akimi nematomas tendencijas bei ateityje laukiančius pokyčius. Ši specialybė – labai paklausi. Tokių analitikų trūksta, nes aukštosios mokyklos jų paruošia per mažai, o ir paruoštieji stokoja praktinių įgūdžių. Todėl iniciatyvos ėmėsi „Tele2 Big Data akademija“, vasarį duris atvėrusi 12 studentų, mėnesį nemokamai lankysiančių didžiųjų duomenų analitikos paskaitas. Geriausi jų kovo mėnesį pradės keturių mėnesių praktiką.

„Rinkoje matomas specialistų poreikis didės, nes duomenų daugėja ir įgūdžiai juos apdoroti bus būtini. „Big Data akademijoje“ studentus moko „Tele2“ specialistai, žinantys naujausias jos tendencijas. Tai vienintelė vieta Lietuvoje, kur galima gauti tokių praktinių žinių“, – aiškina akademijos vadovas bei „Tele2“ Klientų aptarnavimo ir analizės departamento direktorius Ignas Brazdauskas.

Duomenų analizė keičia visuomenę

Patys šios srities specialistai optimistiškai teigia, kad didžiųjų duomenų analizės netolimoje ateityje reikės bet kokioje rinkoje. Ką su įgytomis žiniomis nuveikti planuoja „Big Data akademijos“ studentės?

Iš vienos geriausių komunikacijos ir medijų srities studijų programų pasaulyje grįžusi E. Gečaitė tikisi duomenų analizę sujungti su komunikacija bei politika: „Tai gali pasirodyti kaip nesusijusios sritys, bet kuo daugiau apie politiką, komunikaciją ir didžiuosius duomenis žinai, tuo labiau akivaizdu, kad sritys viena kitą papildo. Protingas informacijos valdymas gali pakeisti politiką“, – mano mergina. Matematiką Vilniuje studijuojanti Giedrė Juodzevičiūtė teigia, kad prie „Big Data“ ją atvedė noras panaudoti savo analitinį mąstymą, nagrinėjant visuomenės problemas: „Ateityje norėčiau didžiųjų duomenų analizę panaudoti sociologijos klausimams: kodėl mes elgiamės

„Tele2“ organizuotos „Big Data akademijos“ dalyviai

vienaip ar kitaip, kaip reaguojame į pokyčius, koks šiandien moterų ir vyrų vaidmuo. Manau, šiuolaikinė visuomenė labai greitai kinta, svarbu tai pastebėti ir užfiksuoti.“

„Tele2 Big Data akademija“ programa vykdoma antrus metus iš eilės. Po mėnesio teorinių paskaitų dalis studentų pradės keturių mėnesių praktiką „Tele2“. Šiuo metu telekomunikacijų bendrovėje trys buvę akademijos studentai jau dirba didžiųjų duomenų analitikais. *Autorė yra „Vipcommunications“ projektų vadovė.* ■

Skaitymo įpročiai šiuolaikiniame pasaulyje

Infografikas: knygos-versus-socialiniai-tinklai

„Skaitykite tol, kol galite. Ypač grožinę literatūrą, nes vėliau nebebus jai laiko – reikės skaityti profesinę literatūrą, tobulinant savo žinias. Nustojau skaityti grožinę literatūrą, kai pradėjau verslą. Skaitykite grožinę literatūrą dabar, nes kai pradėsite dirbti – tam nebus laiko“, – šių metų Studijų mugėje skaitydama pranešimą „Tai kada aš baigsiu mokytis“ jaunimui kalbėjo edukologė Austėja Landsbergienė.

Kauno technologijos universiteto (KTU) Socialinių humanitarinių mokslų ir menų fakulteto profesorius Saulius Keturakis sako, kad grožinė literatūra yra vienas efektyviausių būdų pamatyti visuomenės, kurioje gyvename, įvairovę: „Neskaitantys grožinės literatūros save uždaro labai siauroje panašių į save socialinėje grupėje. Tokie žmonės pajėgs sukurti produktą tik tokiems pat vartotojams kaip jie patys, nes nė neįsivaizduos, kuo gyvena, kokių poreikių turi, ką jaučia kiti.“

Vis dėlto prie greito ir dinamiško tempo įpratę žmonės skaitydami šiandien dažnai trokšta tikslios ir naudingos informacijos: iškalbingų faktų, skaičių, patarimų ar tam tikrų įrodymų. Taip grožinė literatūra neretai nustumiama į šalį. Jau nekalbant apie alternatyvas, kurias pateikia socialinės medijos.

Knygos ar socialiniai tinklai?

Profesorius sako, kad grožinė literatūra visada buvo komunikacinė terpė, kurioje perduodamos idėjos. „Ir kaip kiekviena komunikacinė terpė grožinė literatūra standartizuodavo žmonių sąmonę – tas pačias knygas skaitantys visuomet buvo (yra) panašūs“, – teigia S. Keturakis. Jis įsitikinęs, kad, jei seniau grožinė literatūra buvo beveik vienintelė masiškai prieinama komunikacinė terpė, tai dabar tokių yra daug – radijas, televizija, socialinės medijos. „Grožinė literatūra niekur neišnyko, tik ji turi konkuruoti su kitomis masiškai prieinamomis komunikacinėmis terpėmis.“

Neretai šiuolaikiniai žmonės, net ir skaitydami knygą, nesugeba jai skirti visiško savo dėmesio ilgą laiko tarpą, nepatikrindami žinučių telefone ar kitų naujienų socialiniuose tinkluose. O ir laiko technologijoms ir socialiniams tinklams skiriame daugiau. „Statista“ duomenimis, 2017 m. per dieną interneto vartotojai socialiniuose tinkluose praleido po 135 minutes. Kiti duomenys rodo, kad kasdien vartotojai vidutiniškai 40

KTU profesorius Saulius Keturakis

Knygų skaitymas. KTU nuotr.

minučių skiria soc. tinklui „Youtube“, o 35 minutes – „Facebook“; pačios „Facebook“ kompanijos teigimu, vidutinis laikas, kurį vartotojai praleidžia skaitydami įvairias naujienas „Facebook“, „Instagram“ ir „Messenger“ platformose, – 50 minučių.

„Eurostat“ tyrimo rezultatai atskleidė, kad knygų skaitymui skiriame daug mažiau laiko nei kapstymuisi virtualioje erdvėje: tarp 15-os tirtų Europos Sąjungos šalių, daugiausiai laiko skaitydami knygas per dieną praleidžia estai, t. y. 13 minučių, suomiai ir lenkai – 12, vengrai – 10 minučių, o mažiausiai prancūzai – jų skaitymo laikas tik 2 minutės.

Įvairialypė skaitymo nauda – įrodyta

Visgi skaityti grožinę literatūrą yra vertinga. Mokslininkai pastebėjo, kad dažnai grožinę literatūrą skaitantys žmonės lengviau įsijaučia į kitų jausmus ir požiūrį, todėl geriau juos supranta ir išsiskiria didesne empatija. „Grožinė literatūra yra kitų žmonių patirčių dokumentas, ją skaitydami atsiduriame savotiškame patirčių, idėjų, žinių pramogų parke. Kažkuria prasme grožinės literatūros skaitymas gali būti prilygintas svetimo gyvenimo stebėjimui pro rakto skylutę arba realybės šou žiūrėjimui per televizorių“, – teigia S. Keturakis.

Pasak KTU profesoriaus, tai suglaudintas

■ Nukelta į **10 p.**

Skaitymo įpročiai šiuolaikiniame pasaulyje

Atkelta iš **9 p.**

informacijos pavidalas – patirčių, įspūdžių, idėjų „zip'as". „Galima keliauti aplink pasaulį pačiam. Galima skaityti knygas apie keliones. Skaityti greičiau. Bėda, jog visko pačiam išbandyti nepavyks, o žinoti, koks žmogus apskritai gali būti, reikėtų. Grožinė literatūra čia labai padeda", – mano jis.

Be to, skirtingų mokslininkų tyrimais pagrįsta, kad literatūros skaitymas mažina stresą, gerina miego kokybę ir atmintį, skaitytojai yra atviresni, nuoširdesni, labiau geba išreikšti save ir savo mintis. Skaitymas netgi daro žmones laimingesniais. Kartu tai ir pramoga. „Kitų žmonių gyvenimų stebėjimas, pavyzdžiui, teatras visuomet buvo pramoga. Grožinė knyga neišsiskiria iš tokio tipo pramogų", – pastebi KTU profesorius S. Keturakis.

Naujos grožinės literatūros formos

S. Keturakis tikina, kad, nepaisant įvairių aplinkybių, kiekvienai kartai reikia ko nors pamokančio: apie tai, kas svarbu tame pasaulyje, kuriame gyvenama, kaip jame elgtis ir kaip tuos dalykus vadinti. „Buvo karta, kurią mokė Jack Kerouac „Kelyje" arba J. D. Salinger „Rugiuose prie bedugnės". Dabartinė karta tą patį gali gauti iš vizualios kultūros (kino) ar kompiuterinių žaidimų. Aišku, jai susikalbėti su ta karta, kuri mokėsi to, kas yra šis pasaulis, iš knygų, yra sunku. Bet taip būna visada istorijoje, kai keičiasi medijos."

„Štai Z karta, kaip tvirtinama, neturi gebėjimo ilgai koncentruotis ties vienu objektu, jai ilgas tekstas – nepakeliama kančia. Tačiau grožinei literatūrai tai nėra problema, ji visada lanksčiai prisitaiko. Žinoma, jei tik ji nėra priversta nuolat būti knygos pavidalu", – priduria profesorius. Kaip pavyzdį jis išskiria programėlę „Hooked", kuri į vartotojų telefonus siunčia literatūros kūrinius „chat" (liet. susirašinėjimo) forma. „Sakoma, tai grožinė literatūra „Snapchat" kartai", – atskleidžia prof. S. Keturakis.

Dar viena gerai pasaulyje žinoma platforma „Wattpad". Tai rašančiųjų bendruomenė, kurioje vartotojai gali rašyti ir skelbti skirtingo žanro tekstus. Tarp jų – ir grožinės literatūros. Tokie tekstai tampa viešai prieinami internete ir visuose išmaniuosiuose įrenginiuose, o kai kurie netgi sulaukia leidėjų dėmesio.

Dar 2013 m. „Eurobarometro" atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios lietuviai vis rečiau skaito knygas, yra laiko ir susidomėjimo trūkumas. Nustatyta, kad 66 proc. Lietuvos gyventojų bent kartą per metus skaitė knygą. Skaitė, bet ar perskaitė – neaišku. Kita vertus, šiuolaikinės knygos egzistuoja ne tik spausdintine forma, todėl skaitytojus identifikuoti tampa sunkiau. O knygų mylėtojų egzistavimą patvirtina ir populiarioji Vilniaus knygų mugė, jau kelerius metus iš eilės sulaukianti daugiau nei 60 tūkst. lankytojų. ■

Kas Prezidento Aleksandro Stulginskio anūką traukia į Lietuvą?

Irena Babkauskienė

Pabaiga. Pradžia – Nr. 3 (624)

Apie paskutinius lietuvius

Paklaustas, iš kur taip gerai moka lietuvių kalbą, J. L. Juozevičius sakė: „Lietuvių kalbos ir meilės Lietuvai išmokome iš tėvų. Žmonės, emigravę iš Lietuvos po Antrojo pasaulinio karo, bėgo nuo žūties ir tremties, nes savo akimis matė sovietų komunistų smurtą per pirmą okupaciją. Iš gimtinės jie pasitraukė tikėdamiesi, kad grįš į Lietuvą po kelių mėnesių ar metų. Kai suprato, kad Lietuva liks sovietų okupuota, pamanė, kad lietuvių Tauta gali būti nušluota nuo pasaulio paviršiaus, nes smurtas ir tremtys tebesitęsė. Tad pokario tremtinių karta beveik tikėjo, kad jie ir jų vaikai gali būti paskutiniai lietuviai. Todėl ir auklėjo vaikus lietuvybės dvasia. Mes namuose nekalbėdavome angliškai, tik lietuviškai. Buvo organizuojamos lituanistinės mokyklos, būreliai, šventės, kad vaikai galėtų kuo daugiau pasisemti lietuvybės.

Dabar gyvename Madisone, mažesniame, JAV mastais, universitetiniame miestelyje. Mūsų lietuvių bendruomenė – nedidelė, jai pirmininkauja žmona Daina. Turime tautinių šokių grupę, nedidelį chorą. Per metinę lietuvių bendruomenės šventę susirenka apie 50–80 asmenų. <...> Su žmona turime dukrą Aurutę, gimusią 1993 metais. Ji didžiuojasi, kad yra lietuvė."

Apie Lietuvą ir jos pokyčius

J. L. Juozevičius pastebi pokyčius Lietuvoje: „Pirmą kartą Lietuvą aplankiau 1976 m., tada turistinę kelionę gavau per „Inturistą". Leido tik 5 dienas pabūti Lietuvoje su privaloma nakvyne Maskvoje. Vilniuje buvome apsistoję „Gintaro" viešbutyje, prie geležinkelio stoties. Tąkart, vaikščiodamas Vilniaus gatvėmis, mažai girdėjau lietuvių kalbos. Su giminėmis per vieną dieną apvažinėjome Lietuvą maršrutu Vilnius–Kupiškis (tėvo gimtinė)–Kaunas–Vilnius. Kaime ir Kaune jau girdėjau gražią lietuvių kalbą. Antrą kartą Lietuvoje buvau 1993 m. Viskas buvo kitaip. Vilniuje jau jaučiausi kaip tikrame Lietuvos mieste. Labai įspūdingai atrodė Trispalvė, plevėsuojanti Gedimino bokšte."

Pasak Prezidento vaikaičio, jam patinka atostogauti Lietuvoje: „Mums su žmona patinka ilsėtis Lietuvoje rugsėjo mėnesį. Turistinis sezonas būna pasibaigęs, orai

Lietuvos Prezidento Aleksandro Stulginskio vaikaitis Jonas Linas Juozevičius prie senelio portreto istorinėje Prezidentūroje Kaune. Istorinės Prezidentūros archyvo nuotr.

(ypač jei pasitaiko bobų vasara) – gana geri. Rugsėjį taip pat vyksta senelio mirties metinių paminėjimas Jokūbavos mokykloje, pavadintoje senelio vardu. Vaikai tą dieną prisimena Prezidentą A. Stulginskį, vyksta bėgimo varžybos aplink senąjį Jokūbavo dvaro parką. Visada smagu aplankyti tą mokyklą ir matyti, kaip rūpestingi mokytojai auklėja vaikus, augina gražią Lietuvos ateitį."

J. L. Juozevičius džiaugiasi, kad pasikeitimai, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę 1990 m., – milžiniški. Yra kuo didžiuotis. Užaugo nauja karta, darbšti ir siekianti mokslų bei aukštesnių kvalifikacijų. Tas seneliui, pasak Prezidento vaikaičio, labai patiktų. Tačiau kai kas, jo manymu, nuviltų Prezidentą A. Stulginskį. „Mūsų emigravę tėvai, nors ir gerai įsikūrė Amerikoje, daug dėmesio skyrė lietuviškos dvasios puoselėjimui be jokio išskaičiavimo. Jiems svarbiau buvo tapti mecenatu lietuvių išeivijos operai ar lituanistinei mokyklai negu vairuoti naujausią automobilį ar gyventi prabangiame name. Mano senelis, kaip ir visi Nepriklausomybės Akto signatarai, buvo pasišventęs gimtinei. Tuo pasišventimu jie kūrė Lietuvą ir tikrai negalvojo apie savo gerovę. „Lito tėvu" vadinamas prelatas Vladas Jurgutis (mamos krikšto tėvas) buvo Lietuvos banko organizatorius, jis, tik pagalvokite, visus pirmuosius banko protokolus surašė ant lagamino, nes V. Jurgučio kambaryje nebuvo stalo. Tikiuosi, kad Lietuvoje vėl atsiras toks idealizmas tarp jaunosios kartos, nes Lietuvai to labai reikia", – sakė Prezidento anūkas. Šaltinis: Kitos Lietuvos žinios. „Respublika".

Faktai apie Prezidentą Aleksandrą Stulginskį:

Aleksandras Stulginskis gimė 1885 m. vasario 26 d. Kutaliuose (Šilalės r.).

1918 m. vasario 16 d. pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės Aktą.

1920–1926 m. ėjo Lietuvos Respublikos Prezidento pareigas.

Mirė 1969 m. rugsėjo 22 d. Kaune. Palaidotas Panemunės kapinėse. ■

MOKSLO RENGINIAI

Konferencija „Lietuvos sveikatos apsaugos raida"

Janina Valančiūtė

Vasario 1 d. VU Medicinos fakultete įvyko mokslinė-praktinė konferencija „Lietuvos sveikatos apsaugos raida", skirta dr. Vytauto Antano Kleizos 100-osioms gimimo metinėms. Pranešimus skaitė: Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto dekanas prof. dr. Algirdas Utkus, LSMU ligoninės Kauno klinikų generalinis direktorius prof. Renaldas Jurkevičius, VšĮ Klaipėdos universitetinės ligoninės direktorius prof. Vinsas Janušonis, LSMU MA Visuomenės sveikatos fakulteto Sveikatos tyrimų instituto vadovas dr. Mindaugas Štelemėkas, Nacionalinio transplantacijos biuro vadovė Audronė Būziuvienė, gyd. Povilas Rimkus, prof. Balys Dainys, gyd. Gediminas Rimdeika, dr. V. A. Kleizos sūnus prof. Vytautas Kleiza.

Susirinkusius pasveikino Europos Sąjungos komisaras Vytenis Andriukaitis, Lietuvos Respublikos Seimo nariai Juozas Olekas ir Antanas Vinkus. Prisiminimais pasidalino doc. Vytautas Jakelevičius ir Joniškio ligoninės vyriausiasis gydytojas Edmundas Baltakis. Konferencijoje pristatyta knyga „Vytautas Kleiza: dviejų dešimtmečių ministras: atsiminimai, bibliografija". ■

DISKUSIJOS – SARKASTIŠKU ŽVILGSNIU

INOVACIJOS

Nemenčinės plento pradžioje, kur kažkada stovėjo toks kuklus 16-asis paštas, išdygo milžiniška daržinė, aišku, pretenduojanti būti vadinama modernios architektūros statiniu. Ant jos sienos taip pat milžiniškomis dieną ir naktį šviečiančiomis raidėmis užrašyta: „BRITISH SCHOOL". Inovacijos kūrėjas – teisuolių teisuolis, viską išmanantis, vis dar labai įtakingos Seimo frakcijos vadas. Sakau, nors būtų palaukęs, kol Seime nebeplušės... Bet ne, laukti negali, nes laikas – pinigai. Sakau, nors lietuviškai būtų užrašęs „Britų mokykla"... Bet ne, nes kam tos lietuvių kalbos reikia. Gal tik runkeliams, kurie vis dar gerbia Valstybinės kalbos įstatymą?

Neseniai net Vilniaus universiteto dėstytoja, prisistatanti mokslininke kalbininke, populiarioje LRT laidoje „Dienos tema" gana agresyviai (bet labai neprofesionaliai) šoko ginčytis su Valstybinės kalbos inspekcijos vadovu, įrodinėdama, kad nedera kreipti dėmesio net į akivaizdžias kalbos klaidas. Kaip kas nori, taip tegu ir tauzija. Reikalavimus kalbėti taisyklingai ji prilygino sovietinėms represijoms. Net veiksmažodžio bendratis su „kad", anot jos, joks nusižengimas, nes tokia vartosena esanti įprasta **kitose** kalbose. Trūko tik ultimatyvaus reikalavimo savo gimtąją kalbą taisyti pagal kitų kalbų gramatikas.

J. J. ■

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

LMA VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKOJE

Pirmasis Vilniaus vaizdų fotografas – 1863 m. sukilimo dalyvis

Ligita Mikulėnienė

2019 m. sausio 31 d. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje (Žygimantų g. 1) įvyko susitikimas su fotografijos istoriku Dainiumi Junevičiumi ir istoriku dr. Dariumi Staliūnu. Renginio metu pristatyta **Dainiaus Junevičiaus studija** apie iki šiol mažai žinomą fotografą **Abdoną Korzoną** (gimė 1824 m. Pašaltuonio dvare netoli Tauragės, mirė po 1874 m. Troicke Orenburgo gubernijoje).

Vilniuje nuo 1859 iki 1863 m. balandžio mėn. veikusioje šio fotografo studijoje nusifotografavo šimtai jo amžininkų, tačiau didžiausias fotografo nuopelnas Lietuvos kultūrai yra jo padarytos pirmosios Lietuvoje nuotraukos už studijos sienų. A. Korzonas taip pat yra stereoskopinės fotografijos pradininkas Lietuvoje.

Remdamasis Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos, Prancūzijos archyvuose, muziejuose ir bibliotekose surinkta medžiaga, sunkiai prieinamais publikuotais šaltiniais, knygos autorius rekonstravo fotografo biografiją, vienoje vietoje sukaupė po pasaulį pasklidusias A. Korzono darytas nuotraukas. Išsamūs vietovaizdžių nuotraukų aprašymai padeda pažvelgti į XIX a. septintojo dešimtmečio pradžios Vilnių tuo metu gyvenusių žmonių akimis. Labai vertingos knygoje pateiktos A. Korzono nufotografuotų žmonių biografijos. Pasakodamas apie fotografo gyvenimą, veiklą, dalyvavimą 1863 m. sukilime ir tremtį, knygos autorius pateikia labai platų istorinį ir kultūrinį kontekstą, todėl skaitytojai sužinos daug intriguojančių faktų apie to meto kasdienybę ir sukilimo eigą Vilniaus gubernijoje.

Knyga gausiai iliustruota nuotraukomis, grafika, dokumentais, žemėlapiais ir planais, archyvinių dokumentų faksimilėmis. Pridėti specialūs akiniai trimačiams vaizdams žiūrėti. Knygą išleido Vilniaus dailės akademijos leidykla. Dailininkė – Rasa Janulevičiūtė.

Panerių tunelio statyba. Vilnius, 1860 m. Abdono Korzono nuotr.

Fotografijos istorikas Dainius Junevičius ypač domisi Lietuvos fotografijos ištakomis, yra Lietuvos dailės muziejuje veikiančios parodos „Juozapas Čechavičius ir jo epocha fotografijoje“ kuratorius ir jos katalogo autorius. ■

PREZIDENTO VALDO ADAMKAUS BIBLIOTEKOJE

Galimybė pamatyti vieną pirmųjų JAV lietuvių trispalvių

Prezidento Valdo Adamkaus biblioteka-muziejus, kviesdamas kartu minėti Lietuvos Valstybės atkūrimo dieną, šios iškilios šventės proga eksponavo unikalią, analogų Lietuvoje neturinčią JAV lietuvių trispalvę vėliavą. Didžiulio formato istorinę 1918–1922 m. vertybę išsaugojo Lorenco (Masačusetso valstijos, JAV) lietuvių bendruomenė.

Šios relikvijos išsaugojimo istorija yra įdomi. Tai – viena pirmųjų JAV lietuvių trispalvių vėliavų. Lorenco lietuvių bendruomenės atstovai su šia vėliava dalyvavo gausiose JAV lietuvių demonstracijose, kuriomis JAV vyriausybė buvo raginama pripažinti Lietuvos valstybę *de jure*. Tokio pripažinimo Lietuva sulaukė tik 1922 m. liepos 28 d., tačiau JAV buvo pirmoji iš galingųjų pasaulio valstybių, pripažinusi Lietuvos nepriklausomybę. Ilgus metus vėliava priklausė unikaliai lietuvių išeivių etnoreliginei bendruomenei – Lietuvių tautinės katalikų bažnyčios Lorenco Saldžiausiosios Jėzaus širdies parapijai, gyvavusiai nuo 1916 iki 2002 m.

JAV lietuvių demonstracija (1990 m.)

Plakatas „Ačiū Amerikai už Lietuvos pripažinimą“

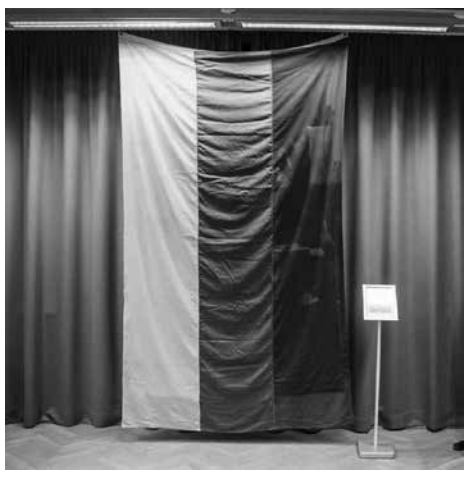

Restauruota istorinė vėliava

Vėliavą VDU Lietuvių išeivijos institutui dovanojo aktyvus JAV lietuvių visuomenės veikėjas Jonas Stundžia. Atsižvelgiant į šio unikalaus eksponato istorinę vertę, buvo pradėta ieškoti būdų ją restauruoti. Lietuvos kultūros tarybai parėmus šį sumanymą, vėliavą restauravo Lietuvos dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centro specialistai. Ieškant daugiau informacijos apie šią relikviją, buvo rasta 1922 m. Lorenco lietuvių demonstracijos nuotrauka, kurioje lietuviai dėkoja JAV už Lietuvos nepriklausomybės pripažinimą. Nuotraukoje užfiksuota ir ši vėliava.

Trispalvė vėliava, susidedanti iš vienodo pločio geltonos, žalios ir raudonos spalvos juostų, Lietuvos Tarybos komisijos (kurios sudėtyje dirbo Jonas Basanavičius, Antanas Žmuidzinavičius ir Tadas Daugirdas) buvo patvirtinta tik 1918 m. balandžio 19 d. Tuo metu JAV lietuviai dar neturėjo tautinės vėliavos tradicijos, todėl ši vėliava yra vienas ankstyviausių užsienio lietuvių naudotų trispalvės pavyzdžių. Ji liudija apie reikšmingą užsienio lietuvių indėlį, siekiant įtvirtinti Lietuvos valstybingumą, ir yra Lietuvos ir užsienio lietuvių bendradarbiavimo pavyzdys.

Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje galima pamatyti istorinę JAV lietuvių vėliavą ir 1922 m. nuotrauką, kurioje ši vėliava užfiksuota. Kviečiame aplankyti ir nuolatinę Valdo Adamkaus bibliotekos-muziejaus ekspoziciją, apžiūrėti Lietuvos ir JAV šimto metų draugystei skirtą parodą „Per Atlantą“. Muziejuje taip pat veikia paroda „sUKurti tiLTai“, skirta Jungtinės Karalystės ir Lietuvos visuomeniniams ryšiams bei dviejų šalių bendradarbiavimo šimtmečiui. *Parengta pagal Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekos-muziejaus ir VDU Lietuvių išeivijos instituto informaciją* ■

Ekspozicija Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje

IŠKILIŲ ASMENYBIŲ GALERIJOJE

Akademiko Algirdo Skirkevičiaus mokslo darbų paroda

Akademikas Algirdas Skirkevičius, pasitikęs 80-ąjį gimtadienį

2019 m. vasario 4–15 d. Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Vrublevskių bibliotekoje (Žygimantų g. 1) veikė paroda „Feromonai, bitės, medus“, skirta akademiko, mokslo premijos laureato (1987), biologo, profesoriaus habilituoto daktaro Algirdo Skirkevičiaus 80-mečiui paminėti. Bibliotekoje parengta paroda lankytojams suteikė galimybę susipažinti su eksponatais iš asmeninės akademiko A. Skirkevičiaus kolekcijos: apdovanojimais, dokumentais ir nuotraukomis, mokslo straipsniais. Buvo pristatyti jo redaguoti leidiniai, apžvelgti pedagoginio gyvenimo ir darbo metai, iliustruota veikla Lietuvos mokslų akademijoje, akad. A. Skirkevičiaus prisiminimai apie jo mokytoją akad. J. Kriščiūną, Lietuvos bitininkus ir ne tik. Viename iš ekspozicijos skyrių apžvelgta veikla Lietuvos bitininkų sąjungoje, mokymai bitininkauti.

Algirdas Skirkevičius gimė 1939 m. sausio 14 d. Marijampolės rajono Sangrūdos kaime. 1962–1963 m. dirbo Lietuvos žemės ūkio akademijos laborantu, bityno vedėju. 1962 m. sukūrė pirmąją Lietuvoje vežiojamąją bitidę su daugiaaukščiais aviliais. 1965–1967 m. – LMA Zoologijos ir parazitologijos instituto jaunesnysis, 1967–1975 m. – vyresnysis mokslo darbuotojas, 1975–2003 m. – Chemorecepcijos laboratorijos įkūrėjas ir vadovas, 1990–1997 m. – Ekologijos instituto direktoriaus pavaduotojas, 1971– 1988 m. – LMA Zoologijos ir parazitologijos instituto teminio tęstinio leidinio „Vabzdžių chemorecepcija“ įkūrėjas ir atsakingasis redaktorius, 1991–1999 m. – LMA anglų kalba leidžiamo mokslo žurnalo „Pheromones“ įkūrėjas ir vyriausiasis redaktorius, 1993–2010 m. – Vilniaus pedagoginio universiteto Zoologijos katedros profesorius, 1997–2003 m. – LMA Ekologijos instituto Ekologinės fiziologijos ir etologijos skyriaus įkūrėjas ir vedėjas. Jam vadovaujant parengta ir apginta 10 daktaro disertacijų. Buvo 21 doktorantūros, 6 habilitacijos komitetų narys, 3 habilitacijos komitetų pirmininkas.

Vilniaus universitete 1965 m. apgynė biologijos mokslų kandidato disertaciją „Bičių (Apis mellifica L.) darbininkių ir motinų santykiai“, Maskvos M. Lomonosovo valstybiniame universitete 1986 m. apgynė biologijos mokslų daktaro (dabar – habil. dr.) disertaciją „Vabzdžių feromoninė komunikacija“. Jam suteikti vyriausiojo mokslinio bendradarbio (entomologija, 1973), profesoriaus (1988), Lietuvos nusipelniusio mokslo veikėjo (1989) vardai. 1990 m. išrinktas LMA nariu korespondentu, 2011 m. – tikruoju nariu. Narys emeritas – nuo 2014 m.

Jubiliatas yra vienas iš žymiausių vabzdžių bendravimo specialistų ir šių tyrimų pradininkų. Pirmąjį mokslo darbą apie bičių feromonus paskelbė 1965 m., kai pasaulyje šia tematika buvo paskelbiama vos 30–50 publikacijų per metus. Dabar jų paskelbiama šimtais. 3 išradimų bendraautoris. Paskelbė daugiau nei 200 mokslo (vienas ir su bendraautoriais) ir apie 200 mokslo populiarinimo straipsnių. Parengė ir išleido monografijas: „Vabzdžių feromoninė komunikacija“ (1986), „Lietuvos bitininkų sąjunga (25 metai po atkūrimo)“ (2016), žinyną „Feromonai“ (1988 m. – rusų kalba, 1997 m. – anglų kalba), Anglų–lietuvių–rusų kalbų feromonų žodyną (1997), leidinį „Feromonų tyrimai Lietuvoje“ (su Z. Skirkevičiene, 1992), mokymo priemonę „Statistica: pirmieji žingsniai“ (2005), vadovėlį „Darbo su paketu Statistica pradmenys“ (2006), mokomąsias knygas: „Žmogaus ir gyvūnų fiziologija“ (su kt., 2009, 2010), „Pradedantiems bitininkams“ (su kt., 2017, 2018 du leidimai), informacinius leidinius: „Išskirtinės kokybės medus ir kiti produktai“ (2010, 2011), „Lietuvos bitininkų sąjunga“ (2007–2017). Sudarė leidinius: „Bičių sveikatingumas“ (2012, 2014), „Nauji iššūkiai bitininkystei Lietuvoje“ (2015), „Erkių Varroa naikinimas“ (2015), „Bitininkystės aktualijos Lietuvoje“ (2016). Skaitė mokslinius pranešimus kongresuose, konferencijose, simpoziumuose Lietuvoje, Vokietijoje, Japonijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Rusijoje ir kt. Stažavosi Makso Planko elgesio fiziologijos institute (Vokietija, 1976).

Lietuvos mokslo tarybos narys (1991–1999), Lietuvos Respublikos mokslo premijų komiteto narys (1993–1996), Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo valdybos pirmininko pavaduotojas (1993–1996), Lietuvos mokslo tarybos Prioritetų ir finansavimo nuolatinės komisijos (1992–1999), LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus Biologijos sekcijos (2011–2015) pirmininkas. Lietuvos entomologų draugijos narys (nuo 1965), mokslinis sekretorius (1967–1986), pirmininko pavaduotojas (1986–1994), prezidentas (1995–2002), šios draugijos leidžiamo tęstinio leidinio „Acta entomologica Lituanica“ redaktorių kolegijos narys (nuo 1970), vyriausiasis redaktorius (1970–1983). LMA žurnalo „Biologija“ (nuo 1989), mokslo žurnalo bitininkams ir bičių produktų vartotojams „Lietuvos bitininkas“ (nuo 2006) redaktorių kolegijų narys.

Lietuvos bitininkų sąjungos atkūrimo iniciatyvinės grupės narys (1989), prezidiumo, tarybos narys, šios sąjungos Mokslo komisijos pirmininkas (2000–2006), prezidentas (nuo 2006). Lietuvos sodininkų draugijos centro valdybos Bitininkystės sekcijos narys (1968–1989).

TSRS MA Sąjunginės entomologų draugijos tarybos narys (1977–1989). Europos draugijos apidologijai ir bitininkams remti (2000–2003), Europos tarptautinės chemorecepcijos tyrėjų organizacijos (1993–2000), Tarptautinės neuroetologų draugijos (nuo 1997) narys.

Kartu su mokslininkais iš Maskvos universiteto, TSRS MA Evoliucinės fiziologijos ir biochemijos instituto ir Ukrainos MA Zoologijos instituto pelnė TSRS valstybinę mokslo premiją už darbų ciklą „Vabzdžių jutimo organų fiziologija“ (1987), LMA vardinę P. Šivickio premiją už darbą „Feromonų paplitimas tarp gyvūnų“ (2005). 2006 m. išrinktas Lietuvos bitininkų sąjungos prezidentu, 2011 m. perrinktas antrai kadencijai, 2016 m. vienbalsiai perrinktas trečiajai kadencijai.

Savo paprastumu, principingumu, giliomis žiniomis ir aktyviu darbu jis pelnė didelę pagarbą tarp Lietuvos bitininkų. Tapo ne tik patikimu jų patarėju, bet ir geru, nuoširdžiu bičiuliu, pasiruošusiu kiekvienam padėti. Laukiamas rajonų ir miestų bitininkų draugijose, sėkmingai atstovauja bitininkams ir gina jų interesus valstybinėse institucijose ir tarptautinėse organizacijose. Per laikotarpį, kai jis vadovauja Lietuvos bitininkų sąjungai, išspręsta daug naudingų ir labai reikšmingų bitininkams problemų. Jo darbai ir veikla paliko neišdildomą pėdsaką Lietuvos bitininkystėje. Parodą parengė Audrė Trumpienė, Rūta Kazlauskienė, Sigita Dagienė. ■

MOKSLO RENGINIAI

Lietuvos mokslų akademija
Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius
Agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos sekcija

Vytauto Didžiojo universitetas
Bioekonomikos plėtros fakultetas
Verslo ir kaimo vystymo tyrimų institutas

Seminaras „Kokybė kaimui: visavertės gyvensenos formavimas“

Maloniai kviečiame dalyvauti penktajame moksliniame-praktiniame seminare-diskusijoje „Kokybė kaimui: visavertės gyvensenos formavimas“. Seminarą organizuoja Vytauto Didžiojo universiteto Bioekonomikos fakulteto Verslo ir kaimo vystymo tyrimų institutas ir Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus Agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos sekcija. Šių metų teminė kryptis – Lietuvos miesto ir kaimo gyvastingumo plėtros perspektyvos globalių pokyčių kontekste.

Seminaras vyks 2019 m. vasario 28 d. Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijoje (Akademija, Universiteto g. 10, III rūmai, 610 auditorija). Pradžia –13.00 val. ■

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. skyrė 8 tūkst. eurų.
„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva
Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Puksas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas *mokslolietuva@gmail.com*
Laikraštis internete: *www.mokslolietuva.lt*
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria.
Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio *http://www.mokslolietuva.lt* paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.
Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.